

EDITORIAL

Les veus dels silencis i els crits de les impotències en un sistema internacional en mutació

Rafael Grasa
President de l'ICIP

En pensar en la presentació de la publicació en cinc llengües de la Declaració de Barcelona al Dret Humà a la Pau (http://www.gencat.cat/icip/pdf/DeclaracioICIP_010610_cat.pdf) vaig insistir en la presència, creixentment central, en la societat i el sistema internacional de les persones i, per tant, de les organitzacions privades que les persones creen, unes vinculades a la societat civil i d'altres al món empresarial i dels negocis.

Ens trobem en una nova realitat internacional, afaïçonada a partir de la dècada dels setanta, que es caracteritza per la lògica concurrent d'actors diversos que intenten emancipar-se de la tutela dels estats. Assistim a la substitució d'un sistema internacional clàssic, amb fronteres i regles de funcionament força precises, per un sistema social mundialitzat on s'esdevenen fenòmens parcialment contradictoris: globalització, regionalització, fragmentació i localització. Un sistema, però, amb contorns desdibuixats, amb una regulació parcialment aleatòria i on es combinen lògiques diferents. El fenomen cabdal és la globalització, entesa com la intensificació i la mundialització de tot tipus de relacions transfrontereres mitjançant factors com el canvi tecnològic que possibilita la compressió del temps i de l'espai, que afecta les relacions econòmiques però també les socials.

Aquest procés de substitució és lent, contradictori i incomplet. Això explica que coexisteixin interaccions, pautes i tendències i regles de funcionament del vell i de l'antic sistema: en termes clàssics, el vell no acaba de morir, el nou no acaba de florir.

Per això persisteixen conflictes i situacions de llarga presència, com el conflicte del Sàhara i el bloqueig de l'acord de 1991, sancionat per Nacions Unides i bloquejat per la impossibilitat d'acordar un cens i un mecanisme per fer efectiu el que diuen les resolucions, que es tracta d'un cas d'autodeterminació que, per tant, implica, articular algun tipus de mecanisme que permeti el dret a decidir de la població. Per això, els conflictes sovint evolucionen i donen lloc a episodis violents nous, parcialment vinculants amb les causes inicials, com ha passat en el cas del Sàhara durant el mes de novembre de 2009, en què la dimensió social —la privació social i econòmica de la població sahariana, la real i objectiva; i la relativa, en comparar la seva situació amb la dels colons marroquins— predominà sobre el dret a decidir en les reivindicacions del campament de protesta organitzat dins dels territoris ocupats. Per això també són tan audibles, en disposar d'altaveus tant els estats com la societat civil global, **les veus dels silencis**: la incapacitat continuada de Nacions Unides, és a dir, dels seus estats membres i en particular dels cinc que van invocar l'any 1945 la noció "d'estats iguals però responsabilitats desiguals" per justificar el seu caràcter de membres permanents del Consell de Seguretat; el paper galdós d'Espanya, l'antiga potència ocupant, i molts altres. Per això, també, l'aprofitament partidari dels fets, fins i tots abans de ser investigats, els relats interessats, la banalització i l'ús inadequat de conceptes cabdals i precisos com genocidi o l'ús recurrent de les prohibicions al dret a la informació: una forma de fer soroll, en el sentit de teoria de la comunicació, per impedir la veu eloqüent de tants silencis.

Finalment, també aquesta coexistència de sistemes explica la constant irrupció a la nostra vida dels **crits de les impotències**, dels actors directes que pateixen les injustícies i inequitats, però també dels que s'organitzen per lluitar contra elles, que creen eines per construir esperances i transformar els conflictes. Aquests crits sovintegen en la dimensió social de la globalització, que impregna àrees tant diferents de la vida social com les comunicacions, la seguretat, l'ecologia i el medi ambient, la regulació de la vida quotidiana, els drets humans, la cultura i la ideologia. Es tracta d'una creixent interconnexió entre subjectes i pobles, derivada del fet que vivim en "una aldea planetària", germen de "societats globalitzades". Aquest és justament el món on hem de situar el bloc "En profunditat" d'aquest número de la revista, el de les dones constructores de pau, cabdals a mitjà i llarg termini, però, alhora, invisibles per ser societat civil i per ser dones; presents, per ser dones i tenir formes i mètodes diferents i més inclusius i, sobretot, per posar l'accent en la transformació de les relacions socials, un canvi en profunditat, de llarg abast i de llarg termini.

Ens donen una lliçó: com treballar eficaçment per accelerar el canvi del sistema internacional i tornar a la normalitat: silencis i veus com espais diferenciats.

SUMARI

EDITORIAL	1	ENTREVISTA	16
EN PROFUNDITAT	2	TRIBUNA	18
INTRODUCCIÓ	2	Costa d'Ivori i la sortida de la crisi: unes eleccions de resultat doblement incert	18
ARTICLES CENTRALS	3	Pau, conflictes i seguretat a l'Àfrica: l'afropessimisme en declivi?.....	19
Constructores de pau: un llegat pendent de conèixer i universalitzar.....	3	RECOMANEM	20
La Resolució 1325 sobre el paper de les dones en la construcció de pau, deu anys després de la seva aprovació	5	ACTUALITAT	23
La participació de les dones i la integració de la perspectiva de gènere en els processos de pau	7	Notícies de l'ICIP	23
Posant en pràctica la resolució 1325: La Comissió Internacional de Dones per una pau justa i duradora a l'Orient Mitjà	8	Notícies del món.....	25
La pau, un imperatiu ètic	9		
PER SABER-NE MÉS	11		
ENTREVISTA	15		

EN PROFUNDITAT

INTRODUCCIÓ

Dones constructores de pau: invisibilitat i presència

Elena Grau i Biosca

Coordinadora del número

Al darrer número de la Revista per la Pau es tractava el paper de la societat civil, entesa d'una manera plural i ampla, en totes les fases d'un conflicte. Les dones constructores de pau en són una part activa pel que fa a la creativitat i el compromís. Volem tractar doncs més a fons en la present entrega el paper de les dones en la construcció de pau amb les aportacions de diferents autores que han treballat aspectes diversos d'aquesta contribució.

Tractar aquest tema té a veure amb la invisibilitat i la presència. Les dones compromeses amb la construcció de la pau es mouen majoritàriament en l'esfera dels moviments de base, moltes vegades organitzades en xarxes informals o treballant en la micropolítica de les relacions. Poques vegades accedeixen a l'àmbit d'allò visible que en el nostre món té a veure amb els llocs de poder i els mitjans de comunicació. Són doncs presents i actives en favor de la pau a totes les fases dels conflictes i a tots els àmbits socials, però també invisibles. Referint-se precisament a la presència i la invisibilitat de les dones en el treball per la pau, Carmen Magallón proposa sis vies per a recuperar i fer emergir els fils de pensament i d'acció de dones per tal que formin part d'un llegat i d'un entramat cultural adreçat a reduir la violència i a construir la pau millorant la convivència humana.

Hem volgut també posar en relació la tasca de construcció de pau de les dones amb la Resolució 1325 del Consell de Seguretat de les Nacions Unides (RCS 1325), el desè aniversari de la qual va tenir lloc el mes d'octubre d'enguany. L'article de Manuela Mesa fa un balanç dels deu anys tenint en compte els avenços i les dificultats per dur a la pràctica les accions proposades per la RCS 1325. Deu anys que han estat actius per part de les Nacions Unides pel que fa a la plasmació institucional i als sistemes de control relacionats amb l'aplicació de la RCS 1325, molt menys actius per part dels Estats en l'aplicació de Plans d'Acció i també han estat deu anys d'enfortiment dels moviments de dones sobre pau i seguretat arreu del món.

Com és sabut la RCS 1325 reconeix per primera vegada l'aportació de les dones a la construcció de pau i, en conseqüència, afirma la necessària participació de les dones a les negociacions de pau, a les instàncies de presa de decisions i a les

institucions internacionals per a la gestió i la prevenció dels conflictes. Amb aquesta resolució també s'intenta abordar la qüestió de la violència sexual en contextos de conflicte armat, instant a la protecció de les dones i nenes i a no deixar en la impunitat els crims comesos. La RCS 1325, en el seu recorregut de deu anys, ha contribuït a la visibilitat de les dones, però és important senyalar que es corre el risc de fer-les més visibles com víctimes de la violència que com agents de pau. Si bé és imprescindible prendre mesures per a protegir les dones i les nenes de la violència sexual i actuar enèrgicament per tal d'acabar amb la impunitat dels perpetradors, també cal alhora fer visible la tasca de les dones per la pau, situar-les en llocs rellevants en les negociacions i, en definitiva, reconèixer-les com actores que aporten solucions creatives i efectives en les diferents fases dels conflictes, perquè en la mesura que sigui valorada la seva presència, la seva pràctica, i s'incorpori la perspectiva de gènere, s'estarà contribuint a fer recular la violència contra elles.

En aquesta línia hem demanat un seguit d'articles que se centren en donar a conèixer el paper de les dones com agents de pau. L'article de Maria Vilellas clarifica què suposa incloure no solament dones sinó una perspectiva de gènere als processos de pau responen a la pregunta, què implica la integració d'aquesta perspectiva i quins temes s'han d'abordar en una agenda que la tingui en compte. Són temes relacionats amb la violència, la seguretat, les reformes legislatives i econòmiques que permetin avançar en la redefinició de les relacions entre homes i dones trencant amb la lògica patriarcal de la violència i l'exclusió per a construir una pau inclusiva i, per tant, sostenible.

Renata Capella explica l'experiència de la Comissió Internacional de Dones (CID) per una pau justa i duradora a l'Orient Mitjà com una mostra de la possibilitat d'aplicar la RCS 1325 en l'àmbit local. Partint d'iniciatives anteriors dels moviments de dones de base, la CID es constitueix com una comissió política d'alt nivell que pretén tenir influència sobre les polítiques de pau i seguretat a l'Orient Mitjà amb propostes pròpies.

Olga Amparo Sánchez, parla de guanyar la pau per al seu país, Colòmbia, des d'una ètica feminista. Això vol dir avançar en l'eradicació del sexisme i del militarisme fent política feminista en favor de la pau amb propostes com la desobediència al mandat de la guerra, la mobilització per a exigir el diàleg i la negociació política que conduïxin a una pau sense impunitat.

L'entrevista a Nekane Altzelai ens acosta l'experiència d'Ahotsak, un projecte que va reunir dones de l'espectre polític, sindical i dels moviments socials del País Basc per a debatre sobre la pacificació i la resolució del conflicte a Euskal Herria. D'aquesta experiència ella destaca que Ahotsak ha estat l'única iniciativa que ha aconseguit seure representants de totes les forces polítiques basques per tal de tractar el tema, i que la tasca d'Ahotsak va ser possible gràcies a la voluntat de trobar un espai comú treballant des de l'empatia i l'obertura a les raons de l'altra.

Amb aquest conjunt de textos esperem haver aconseguit reunir reflexions, punts de vista i experiències relacionades amb la tasca de les dones en la construcció de pau que contribueixin a traduir la seva presència en visibilitat.

ARTICLES CENTRALS

Constructores de pau: un llegat pendent de conèixer i universalitzar

Carmen Magallón Portolés

Directora de la Fundació SIP (Seminari d'Investigació per la Pau)

La historiadora Carmina García Herrero explica que, el 1429, quan els exèrcits d'Aragó i Navarra es disposaven a lluitar contra el de Castella, la reina d'Aragó, Maria de Castella, va arribar trotant al lloc on havia de tenir lloc l'enfrontament i, per evitar-lo, es va plantar al bell mig del camp de batalla amb una tenda. Amb aquesta acció decidida assumia la dura tasca de negociar amb totes les parts una sortida alternativa, un esforç en el qual altres mediadors havien fracassat. No es va tractar d'un cas aïllat, ni tampoc fa justícia a la varietat de pràctiques civilitzadores que van desenvolupar dones amb poder o properes al poder en molts moments de la història. C. García Herrero expressa aquestes pràctiques amb tres verbs: *mitjançar*, *arbitrar* i *fundar*. En particular, la mediació i l'arbitratge entronquen clarament amb les pràctiques que avui considerem necessàries per a la gestió de conflictes en un marc de cultura de pau. Segons aquesta historiadora, "que les reines fossin agents de pau i conveni" era una expectativa social que formava part de la tradició secular molt arrelada ja a l'edat mitjana, com deixa ben patent el fet que "entre el segle vi i el primer terç del segle xiv, de les dotze dones regnants que van

aconseguir l'estatut de la santedat reconeguda, cinc d'elles van ser elevades als altars, en gran mesura, per la seva implicació directa en processos de creació i manteniment de la concòrdia".¹ Una tasca, afegeix, que no fou només cosa de reines, ja que també les "dones comuns" van exercir de pacificadoras, per la qual cosa van córrer grans riscos.

La mirada sobre la història, que ressalta les actituds, les accions i el pensament de dones compromeses per diverses vies amb la reducció de la violència, és una tasca en marxa però inconclusa. Necessitem continuar aprofundint en el qüestionament de la història transmesa, de la qual fins fa relativament poc temps només es ressaltaven els fets que el poder patriarcal considerava més rellevants: les guerres, els canvis de fronteres, els esdeveniments de conquesta i la subjugació d'uns pobles pels altres; en resum, esdeveniments tenyits per la lògica de la dominació. Com a contrapunt, a la part fosca de la transmissió històrica, van quedar pràctiques fonamentals per al sosteniment de la vida, que van ser desvalorades i invisibilitzades, en estar inscrites en el que de manera "natural" corresponia a les dones i a altres grups marginats: la cria, la cura d'animals i l'elaboració d'aliments, les feines lligades a l'afecte i la cura, les mediacions, la cooperació, en definitiva, la resposta vetlladora enfront de les múltiples cares de la vulnerabilitat humana.

El moviment de les dones, el feminisme en plural, que va aportar l'energia i les eines conceptuals per qüestionar la desigualtat i el saber transmès, té davant seu el repte d'universalitzar aquestes pràctiques constructores de pau. Dones de totes les èpoques han refusat la violència en tots els seus vessants: estructural, simbòlica i directa. I és que des de l'experiència d'una majoria de dones era, i és, possible veure amb claredat que la violència destrueix el treball que està al seu càrrec, les condicions de supervivència de la comunitat.

Hi ha una saviesa femenina que coneix el valor de la sang: com la sang crea vida i pot salvar vides, i que es nega a vessar-la; que pensa i sent profundament l'inacceptable que resulta que s'hi mercadegi; que sap el que costa una vida, i que és més fàcil destruir-la que tirar-la endavant.

El llegat de les constructores de pau ens arriba des d'aquesta saviesa i des de l'experiència vital, plural i múltiple, amb rostre i cos de dona. Per continuar rescatant-lo, les següents vies poden resultar fructíferes:

Una: la recuperació de figures de dona destacades per les seves activitats constructores de pau, el coneixement de les seves vides, de les seves accions, dels esdeveniments en els quals es van involucrar: polítiques, místiques, sindicalistes, literates, artistes, reformadores, revolucionàries de la no-violència, reines, les Nobel de la pau (Bertha von Suttner, Jane Addams, Rigoberta Menchú, Wangari Maathai...).

Dues: la recuperació i la posada en circulació de les idees i el compromís vital de pensadores que en diverses èpoques van portar al món reflexions i pensaments constitutius d'una racionalitat civilitzadora, clau per a la construcció de cultura de pau (Rosa Luxemburg, Virginia Woolf, Simone Weil, Petra Kelly...).

Tres: la visibilització del treball de base efectuat per grups de dones organitzades contra la guerra i la violència, estesos per tot el món. Amb perspectives, filosofies i objectius molt diversos, comparteixen, en general, l'intent de deslegitimar la lògica que posa en joc la vida dels éssers humans per perseguir interessos materials, ideològics, de poder, sobirania o altres.

Existeixen grups de dones: a) Per oposar-se a la guerra o a les polítiques militaristes i d'agressió que duen a terme els seus governs o grups de pertinença (xarxa de Dones de Negre...). b) Per acostar, a través de la relació i la recerca de punts en comú, persones de grups enfrontats, dels quals elles formen part, per trencar les barreres entre bàndols que lluiten i apropar comunitats dividides (dones de Palestina i Israel; turques-xipriotes i gregues-xipriotes; catòliques i protestants a Irlanda del Nord; somalis dels cinc clans constituïdes en un sisè clan...). c) Per a la recerca de solucions no militars a conflictes estructurals (Ruta pacífica de les dones colombianes, Mares contra la droga...). d) Per rescatar els homes o els seus fills d'una guerra que no comparteixen (Code Pink i mares de soldats als Estats Units; mares russes a la guerra contra Txetxènia...). e) Contra la impunitat: perquè no es repetixin els genocidis, les desaparicions i persecucions que han patit determinats grups humans (Mares i Àvies de la Plaza de Mayo, Vídues de Guatemala, Mares del Salvador...). f) Per donar suport a dones que viuen en situacions de guerra o de falta de llibertat i drets humans, en països diferents al seu (molts grups de Dones de Negre...). g) Per aconseguir que el treball de base de les dones compti en la presa de decisions, treball de *lobby* (UNIFEM, el grup sobre Dones, pau i seguretat, WILPF, dones del Parlament Europeu i altres parlaments...).

Quatre: la recuperació i universalització del valor i el sentit del treball quotidià de tantes dones anònimes, sostenidores, criadores, educadores, de presència majoritària tant en els països empobrits com en els enriquits, en les àrees més feixugues als hospitals, escoles, centres per a la tercera edat, etc.

Cinc: el coneixement de les accions de líders i organitzacions internacionals que conformen un corrent de feminisme internacionalista, amb incidència en nuclis de poder: un corrent que es pot resseguir des de la Primera Guerra Mundial, fins a la recent creació de l'ONU Dones en el Sistema de Nacions Unides (WILPF...).

Sis: la visibilitat i l'espai per a les investigadores i investigadors, el professorat, els periodistes i tota persona que treballi per la divulgació i la universalització d'aquest llegat femení de construcció de pau. L'aspiració és que els fils que el pensament i l'acció que aquestes dones ens han deixat, per a la reducció de la

violència i la construcció de pau, siguin recollits i incorporats als teixits culturals com una riquesa necessària per tal de millorar la plural i conflictiva convivència humana.

Saragossa, 8 de setembre de 2010

1. García Herrero, Carmina (2009), "El entorno femenino de los Reyes de Aragón". A: Ángel Sesma Muñoz (dir.), *La Corona de Aragón en el centro de su historia (1208-1458). La Monarquía aragonesa y los reinos de la Corona*. Saragossa, Departamento de Educación, Cultura y Deporte, Gobierno de Aragón, Colección Actas, 74, p. 329.

La Resolució 1325 sobre el paper de les dones en la construcció de pau, deu anys després de la seva aprovació

Manuela Mesa

Directora CEIPAZ

L'octubre del 2010 farà deu anys de l'aprovació, per part del Consell de Seguretat de les Nacions Unides, de la Resolució 1325 sobre el paper de les dones en la construcció de pau. Aquesta resolució fou el resultat de la labor de moltes organitzacions de la societat civil (ONG, grups de dones, organitzacions pacifistes, de drets humans, etc.) que van actuar, durant anys, de manera conjunta i articulada per tal que la qüestió de les dones, la pau i la seguretat fos present a l'agenda internacional i guanyés rellevància a l'agenda i en les decisions de Nacions Unides. L'aprovació d'aquesta resolució ha donat lloc a altres de posteriors,¹ però totes han de ser enteses de manera conjunta i complementària.

La resolució 1325 combina dues dimensions: d'una banda, fa una crida a una major protecció de les dones en els conflictes armats, i, de l'altra, ressalta la importància de la participació de les dones en els processos de pau i de rehabilitació postbèl·lica.

La resolució ha anat acompanyada per Plans d'Acció² que han estat adoptats per alguns governs amb l'objectiu de facilitar la seva posada en pràctica i adaptar-la a les necessitats i les característiques de cada context. La mateixa elaboració d'aquests plans ha estat, en molts casos, un procés participatiu i dinàmic amb una forta interacció entre les organitzacions de la societat civil i els governs.

El balanç del que s'ha aconseguit en aquests deu anys representa un escenari de llums i d'ombres. D'una banda, no hi ha dubte que hi ha hagut avenços formals i institucionals importants, tant en l'àmbit de les Nacions Unides, com en el d'altres organismes intergovernamentals, universals o regionals. En particular, entre els majors avenços dels dos anys anteriors al desè aniversari caldria destacar el nomenament de Margot Wallstrom, el març del 2010, pel secretari general, com a representant de les Nacions Unides per a la lluita contra la violència sexual sobre nenes i dones. Aquest nou càrrec permetrà avançar en la prevenció d'aquesta forma de violència i constitueix un pas important per posar fi a la impunitat. El 14 de setembre de 2010 va ser nomenada la directora de la nova agència especialitzada en la dona (ONU Dona), Michele Bachelet (expresidenta de Xile). Aquest organisme reuneix en una sola entitat els quatre fons i programes de Nacions Unides que fins ara es dedicaven a la dona: el Fons de l'ONU per al Desenvolupament de la Dona (UNIFEM), la Divisió de l'ONU per a l'Avenç de la Dona, l'Institut Internacional d'Investigacions i Capacitació per a la Promoció de la Dona (INSTRAW), així com l'Oficina de l'Assessor Especial en Assumptes de Gènere (OSAGI). Pel seu mandat i perfil institucional serà una entitat equiparable al Fons de les Nacions Unides per a la Infància (UNICEF), i el seu responsable té el rang de subsecretari general, el més alt dins la jerarquia administrativa de l'organisme mundial, després del de secretari general.

En un altre àmbit, la resolució ha estat molt efectiva per tal d'articular i enfortir un moviment global de dones al voltant de les qüestions de pau i de seguretat.

Durant aquests anys s'han realitzat múltiples iniciatives des de la societat civil, que ha connectat organitzacions de diversos llocs del món al voltant d'una agenda de pau i de gènere. S'ha incidit en els governs i les diverses institucions internacionals per tal que les qüestions de gènere siguin incloses en el disseny, la planificació i l'avaluació dels programes, tot i que els resultats d'aquesta labor d'incidència han estat desiguals.

Això es deu al fet que els obstacles que ha d'afrontar aquesta agenda continuen sent molt grans. Ha estat difícil passar de les paraules i les bones intencions a la posada en pràctica de les propostes i les accions que comporta l'aplicació efectiva de la Resolució 1325 i de les que han seguit les seves passes. La situació de les dones que viuen en les zones en conflicte no ha millorat significativament. L'any 2010 mateix, any del seu desè aniversari, es continuen registrant casos de violència sexual, com les violacions massives de dones a la zona de Kivu, a la República Democràtica del Congo, per les quals la representant especial ha sol·licitat l'aplicació de sancions. Durant el 2009, més de 8.000 dones van ser violades en aquest país. Casos com aquest demostren que cal una major pressió de la comunitat internacional i una major voluntat

política dels governs perquè aquesta qüestió sigui prioritària i s'adoptin mesures molt dures que impedeixin que aquestes situacions es produeixin.

Pel que fa als països que, com reclamava la mateixa Resolució, han adoptat Plans d'Acció, sovint no hi ha indicadors clars i/o fiables que permetin conèixer quines mesures funcionen i quines no. En aquest àmbit, val a dir que Nacions Unides ha treballat intensament al voltant de la definició d'indicadors, amb la participació de catorze entitats de l'ONU sota el lideratge d'UNIFEM, en estreta consulta amb estats membres i grups de dones de la societat civil de tot el món. Aquests treballs han culminat en l'informe del secretari general (S/2010/173) presentat el 27 d'abril de 2010, en el qual es recomana un conjunt d'indicadors mundials sobre l'aplicació de la Resolució 1325 en diverses àrees, i, en particular, pel que fa a la participació de les dones en tots els aspectes de la prevenció i la resolució de conflictes, la prevenció de la violència contra les dones, i la protecció dels drets de les dones durant i després del conflicte.

El problema més gran que presenten els indicadors proposats és que requereixen un finançament adequat per assegurar un seguiment del seu grau de compliment, i això resultarà difícil en molts dels països. Com ha assenyalat l'ambaixador Chowdhury (2010),³ aquesta tasca es deixa en mans dels governs, i això implica que molts no les tindran en compte, tret que hi hagi una gran pressió en l'àmbit internacional i que es creïn línies de finançament específiques.

A més, alguns d'aquests indicadors tenen límits *per se*, especialment els de caràcter quantitatiu que se centren en l'augment del nombre de dones en els diversos nivells de la presa de decisions. Augmentar el nombre de dones pot representar un primer pas, però la inclusió de la perspectiva de gènere ha d'incloure també mesures qualitatives que modifiquin realment les relacions de poder que existeixen en les estructures polítiques, socials, militars i que suposin posar fi a la desigualtat i la violència que pateixen les dones en les situacions de conflicte. Això implica donar suport a aquelles dones compromeses amb els valors d'igualtat, la promoció de la pau, el desenvolupament sostenible, els drets humans i la justícia. Un major compromís de la comunitat internacional, del secretari general i del Sistema de Nacions Unides serà essencial per aconseguir avenços.

El secretari general de Nacions Unides pot contribuir a donar un nou impuls polític a aquesta agenda, que, unit a les sinergies creades entre els diversos actors locals, nacionals i internacionals, pot donar lloc a avenços significatius en l'aplicació de la Resolució. Però és importat que, per la seva banda, el Sistema de Nacions Unides també assumeixi la tasca, que s'inclougi la dimensió de gènere en totes les agències i que es creïn programes específics, nomenant especialistes i mobilitzant recursos.

Cal que els estats membres mostrin la voluntat política necessària per incloure les qüestions de dona, pau i seguretat en la seva agenda, i que elaborin programes que afavoreixin la prevenció de la violència contra les dones i una major participació en els àmbits de presa de decisions.

Per últim, el paper de la societat civil serà essencial en tot aquest procés, com ha quedat demostrat en aquests anys, en els quals ha sabut convertir aquesta Resolució en un instrument de mobilització pel canvi i per aconseguir que les qüestions de gènere estiguin en l'agenda internacional. L'última setmana d'octubre del 2010 s'ha previst una nova reunió del Consell de Seguretat sobre la resolució, a la seu de Nacions Unides a Nova York. Els mesos anteriors, les organitzacions de la societat civil han anat preparant les seves propostes i iniciatives.⁴ Es tracta que aquest aniversari serveixi per fer progressos reals en les situacions de les dones en zones de conflicte, i perquè hi hagi un major reconeixement de les dones en la construcció de pau.

1. Entre les quals cal citar la Resolució 1820 del 19 de juny de 2008, que aborda la violència sexual i altres problemes referits a les operacions de pau de Nacions Unides, i la 1889, aprovada, que tracta de la relació entre les dones, la pau i la seguretat, més concretament pel que fa a les qüestions referents a la planificació i el finançament de l'assistència externa en situacions de postconflicte.

2. Actualment hi ha 19 països que disposen d'un Pla d'Acció: Àustria, Bèlgica, Burundi, Xile, Costa d'Ivori, Dinamarca, Espanya, Finlàndia, Filipines, Holanda, Islàndia, Libèria, Noruega, Portugal, Regne Unit, República Democràtica del Congo, Suècia, Suïssa i Uganda.

3. Anwarul K. Chowdhury, "Doable Fast-Track Indicator for Turning the Promise into Reality", 27 de juliol de 2010, disponible a: <http://ipsterraviva.net/UN/currentNew.aspx?new=7979>

4. Aquestes iniciatives es poden seguir a: <http://www.gnwp.org>.

La participació de les dones i la integració de la perspectiva de gènere en els processos de pau

Maria Vilellas Ariño

Investigadora del programa Conflictes i Construcció de Pau de l'Escola de Cultura de Pau (UAB)

Els processos de pau representen oportunitats úniques per a les societats que s'han vist afectades pels conflictes armats per tal de, en primer lloc i sobretot, posar fi a la violència directa, però també per servir de punt de partida a processos transformadors més profunds. En aquest sentit, els processos de pau poden ser escenaris excepcionals per a la transformació de les causes estructurals que van donar lloc als conflictes armats i per al disseny de polítiques que afrontin qüestions com ara l'exclusió, la pobresa o la democratització.

Aquests processos es defineixen, habitualment, com els esforços organitzats per tal de posar fi als conflictes armats a través del diàleg, involucrant les parts en conflicte i, molt sovint, amb ajuda externa. Així, doncs, l'objectiu principal és posar fi a la violència armada per la vida del diàleg en lloc de per la via militar. No obstant això, des d'un punt de vista feminista, es tracta d'una concepció insuficient, ja que, com han assenyalat moltes autores, i la realitat mostra de manera obstinada, la fi dels conflictes armats no representa necessàriament la fi de la violència per a les dones.

Les dones i la perspectiva de gènere han estat absents dels processos de pau. La presència de les dones en els equips negociadors ha estat, en moltes ocasions, anecdòtica, i negociacions com les de Guatemala, Irlanda del Nord o Sri Lanka, en què les dones van tenir un paper important, no són representatives de la majoria dels processos de pau. A més, la integració de la dimensió de gènere en les agendes de les negociacions tampoc no ha estat abordada. Així, doncs, la possibilitat d'imaginar canvis en els formats de les negociacions i noves agendes per als processos de pau és un repte pendent i, sobretot, urgent, si es té en compte que la inclusió de determinats temes a la taula de negociacions pot tenir efectes considerables en la vida de les persones i, sobretot, en la de les dones.

Per aconseguir processos que tinguin en compte la dimensió de gènere, la presència de les dones en les negociacions és una condició necessària, però aquesta presència *per se* no garanteix ni que s'abordin assumptes vinculats amb la desigualtat de gènere ni que la perspectiva de gènere sigui incorporada a les discussions o que impregni la presa de decisions o els acords aconseguits. Els processos de pau requereixen la presència de les dones, però també d'agendes que integrin la dimensió de gènere. El fet que el patriarcat hagi estat un dels pilars que ha sustentat la violència i els conflictes armats al llarg de la història reforça la necessitat d'integrar la perspectiva de gènere en els processos de pau.

Per avançar des de la idea de la mera inclusió de les dones en els processos de pau cap a un enfocament més ampli, que integri la perspectiva de gènere en els processos de pau, és necessari respondre la pregunta de què implica aquesta integració i quins assumptes han de ser abordats. El fet que les dones hagin estat excloses dels processos de pau ha donat lloc a uns processos de pau molt específics, centrats, principalment, en assumptes com ara els acords d'alto al foc, la gestió de les armes, el repartiment del poder a través de fórmules electorals, els acords de formació de govern, i el repartiment o divisió del territori. Això fa que molts temes quedin exclosos tant de les discussions com dels acords formals. No obstant això, els acords poden ser documents decisius que formalitzin el marc en el qual es dissenyen les polítiques postbèl·liques. Així, doncs, és necessari partir de l'avaluació de l'impacte de gènere dels conflictes armats, del reconeixement de les experiències diverses de les dones en aquests conflictes i qüestionar nocions com ara la de postconflicte (que invisibilitzen el fet que la violència contra les dones pot persistir malgrat el cessament de la violència armada) o reconstrucció/rehabilitació, ja que moltes dones poden preferir no tornar a la situació que existia abans del conflicte, sinó iniciar reformes profundes que aportin canvis al seu estatus en una societat determinada.

Quins temes han de ser abordats en una agenda que tingui en compte la perspectiva de gènere? La llista d'assumptes pot ser molt extensa, però n'hi ha alguns de fonamentals que no haurien de ser obviats en cap negociació de pau. El primer dels temes seria el de la violència. En l'etapa postbèl·lica les dones han de fer front a les conseqüències de la violència que va tenir lloc durant el conflicte armat, especialment la violència sexual. Generalment, la violència en l'àmbit domèstic augmenta en aquesta etapa i es trasllada de l'espai públic al privat. La inclusió d'aquest tema en els acords de pau implica que es redueixin les possibilitats d'impunitat i s'obri la porta a una més i millor protecció per a les dones supervivents. A més, implicaria crear estats més segurs sense sacrificar la seguretat de gran part dels seus ciutadans, les dones. En segon lloc, cal abordar la qüestió de la seguretat, el restabliment de la qual és un dels principals reptes postbèl·lics, de manera que les dones no en quedin al marge ni siguin excloses dels processos de desarmament, desmobilització i reintegració, per exemple. Les nocions estereotipades de la figura del combatent, o el fet de considerar que les dones no representen una amenaça per al reinici de les hostilitats armades, pot portar a aquesta exclusió. En tercer lloc, les reformes legislatives i econòmiques que s'aprovin seran també crucials en la transformació o persistència de les desigualtats de gènere. Les lleis que exclouen les dones han servit per legitimar pràctiques polítiques, socials i culturals que han impedit el ple desenvolupament de les seves capacitats i, a més, han normalitzat socialment la violència contra les dones, la seva falta

d'accés a la propietat, i n'han obstaculitzat l'autonomia personal. En definitiva, els han denegat el ple exercici de la ciutadania. Així, doncs, és necessari, en aquest període, acabar amb les legislacions discriminatòries. En l'àmbit econòmic, un repte important és el de no recular en els avenços que les dones hagin pogut aconseguir, en termes d'autonomia, en el context bèl·lic, a causa de les transformacions importants en els rols socials que s'esdevenen durant aquests períodes. D'altra banda, és necessària una perspectiva crítica sobre les reformes econòmiques liberals, que s'imposen especialment des de les instàncies internacionals, i que tenen un greu impacte sobre la vida quotidiana de les dones.

En definitiva, es tracta d'adoptar enfocaments més amplis per tal que la construcció de pau no reproduïxi la lògica patriarcal de la violència i de l'exclusió. No es tracta únicament d'incloure les dones, sinó d'adoptar posicions crítiques des d'on redefinir les relacions de gènere, per construir una pau realment sostenible i inclusiva.

Posant en pràctica la resolució 1325: La Comissió Internacional de Dones per una pau justa i duradora a l'Orient Mitjà

Renata Capella Soler

Investigadora social especialitzada en l'Orient Mitjà i els Drets Humans

En un article publicat al diari *Ha'aretz*, el novembre passat, Robert Serry, coordinador especial de l'ONU pel Procés de Pau a l'Orient Mitjà, assenyalava la necessitat d'augmentar la participació de les dones a la taula de negociacions: "Per part meva", assegurava, "continuaré instant els dirigents polítics d'ambdues parts perquè incloguin les dones en el seu cercle íntim d'assessors per al procés de pau".¹

L'escassa presència de dones amb capacitat de decisió en els equips de negociació involucrats a l'Orient Mitjà contrasta amb el lideratge que exerceixen moltes dones en l'àmbit no governamental. Com a membres de la societat civil, israelianes i palestines han estat impulsant, des de fa més de vint anys, activitats en favor de la pau, a través de diversos moviments. El 1988, quan les seves trobades encara estaven prohibides, hi va haver dones israelianes i palestines que van començar a explorar vies de diàleg, amb l'objectiu de treballar *junt*es per la pau i la justícia.

Des d'aleshores no han deixat d'esforçar-se per cooperar en la construcció de pau, en un context marcat per l'ocupació israeliana, les profundes asimetries entre les parts, el discurs "antinormalització" de la societat palestina, el fracàs del procés d'Oslo i l'esclat de les revoltes (*intifades*) del 1987 i el 2000.

En aquest context, l'any 2005 es crea la Comissió Internacional de Dones (CID) per una pau justa i durable a l'Orient Mitjà, un projecte ambiciós que mostra la incidència de la resolució 1325 del Consell de Seguretat (R1325) sobre les iniciatives locals. Es tracta d'una comissió tripartida establerta sota el paraigua de l'ONU, concretament del Fons de Desenvolupament de les Nacions Unides per la Dona, part de ONU Dones (UNIFEM), i que està formada no tan sols per dones líders palestines i israelianes, sinó també per dones de l'àmbit internacional, amb àmplia experiència en la resolució de conflictes i les relacions internacionals, provinents del nord i del sud.

Amb aquesta vinculació del nivell d'acció local a mecanismes internacionals i agendes globals, la CID intenta enfortir els moviments de dones palestines i israelianes que treballen per la pau: d'una banda, facilitant la superació de situacions d'estancament en les seves relacions bilaterals, i, de l'altra, millorant les seves possibilitats d'influir en la presa de decisions.

De fet, com a iniciativa d'alt nivell, la CID mostra que després d'anys de treball de campanya i debat, aquestes dones de la societat civil desitgen *participar* en peu d'igualtat en els processos d'adopció de decisions vinculades a la resolució del conflicte. A diferència de les iniciatives anteriors, com el *Jerusalem Link* dels anys noranta, la CID no es constitueix com un grup de diàleg de base, sinó com una comissió política d'alt nivell que busca tenir incidència sobre les polítiques que determinen la pau i la seguretat a l'Orient Mitjà.

Tot aplicant les lliçons apreses a partir d'iniciatives prèvies, la CID subratlla la necessitat de reconèixer i gestionar de manera constructiva les asimetries entre les parts en qualsevol procés encaminat a construir la pau. Conscient de les contradiccions inherents a l'esforç per promoure l'entesa entre ocupades i ocupants, la CID aspira, més

aviat, a realitzar una feina política conjunta i a parlar amb una sola veu per, segons indica la seva Carta de Principis, “posar fi a la ocupació israeliana i promoure una pau justa fundada en el dret internacional (així com en les resolucions rellevants de les Nacions Unides), els drets humans i la igualtat”.²

En la seva visió política, la CID planteja una revisió profunda dels enfocaments que determinen les actuals polítiques de l'Orient Mitjà i aposta per conceptes de pau i de seguretat alternatius. La CID no creu en la possibilitat de construir la pau sense tenir en compte les nocions de justícia, tant a nivell domèstic com pel que fa a les relacions exteriors. És per això que la seva labor en favor de la pau està íntimament lligada a demandes de justícia social i de respecte pel dret internacional, amb particular èmfasi en la rendició de comptes en els casos de violació dels drets humans. A més, critica la lògica de la seguretat militar, que fins ara ha dominat la taula de negociacions, i reclama que aquesta sigui substituïda pel concepte de seguretat humana.

Aquesta reformulació conceptual té implicacions pràctiques a l'hora d'elaborar estratègies per construir la pau. Per exemple, quan la comunitat internacional parla de promoure la pau a l'Orient Mitjà, es refereix, bàsicament, a la voluntat de resoldre el conflicte, agafant com a punt de partida la guerra de juny del 1967 i la fórmula “pau per territoris” derivada de la resolució 242 del Consell de Seguretat. No obstant això, sobre la base d'un concepte de pau que és inseparable del de justícia, la CID entén que no es pot resoldre el conflicte sense remuntar-se a les seves arrels i a la guerra del 1948. D'acord amb aquesta perspectiva, entre les palestines que formen part de la CID hi ha ciutadanes de l'Estat d'Israel, i no tan sols habitants dels territoris palestins ocupats. Entre totes, el 2008 van aconseguir acordar, a la seva *Memòria de l'Entesa*, una versió conjunta de la història del conflicte –un èxit, sens dubte, si es té en compte el profund desacord que sol regnar entre israelians i palestins en referència a aquest tema.

En el seu article, Robert Serry dóna suport amb força a la labor de la CID i altres iniciatives de dones de la societat civil que treballen per la pau i la justícia a l'Orient Mitjà. Tant de bo les seves declaracions puguin servir de punta de llança per crear espais polítics que els permetin accedir als centres de poder i arribar, així, a exercir influència. A la vista del poc èxit que han tingut les iniciatives formals en la construcció de pau a l'Orient Mitjà i la creixent frustració que se'n deriva, hi ha raons de pes per considerar, seriosament, les alternatives que aquestes palestines i israelianes propugnen des de la seva particular experiència com a dones, expertes i pacifistes.

1. Robert Serry, “Women at the Peace Table. The 10th anniversary of a UN resolution linking women, peace and security is a reminder of the importance of having women involved in peace negotiations”. Ha'aretz, 3 de novembre de 2010 (<http://www.haaretz.com/print-edition/opinion/women-at-the-peace-table-1.322054>).

2. Per al text original anglès, veure la Carta de Principis de la CID (IWC Charter of Principles) en el següent enllaç: <http://iwc-peace.org/>.

La pau, un imperatiu ètic

Olga Amparo Sánchez Gómez

Corporación Casa de la Mujer, Bogotá. Ruta pacífica de las mujeres colombianas

“Històricament, les dones han desmuntat l'imaginari de la confrontació parlant d'asseure's amb totes les parts. És molt més important asseure's davant d'una taula a parlar que davant d'una tomba a plorar”

Plataforma de dones artistes de Palestina-2009

“Nosaltres que vam perdre la pau” és el títol d'un bell text, escrit per la feminista espanyola Llum Quiñonero, que parla sobre les dones durant la Guerra Civil Espanyola de 1936-1939, i plasma una mirada de la societat espanyola d'aquella època. A través de la paraula de l'autora, quatre dones narren les vivències polítiques, culturals i socials en “dimensions poques vegades conegudes, que permeten endinsar-se en els diversos horitzons de l'experiència col·lectiva, la creativitat, la iniciativa i la capacitat d'intervenció ciutadana de les dones” (Llum Quiñonero, 2005:11).

“Nosaltres que vam perdre la pau” és un text que, des que va arribar a les meves mans, m'interroga sobre si les feministes colombianes, o els que escriguin la història, afirmaran d'aquí a uns anys: “nosaltres que vam perdre la pau”. Prefereixo pensar, somniar i fer, per poder afirmar en un futur no gaire llunyà: “nosaltres que vam guanyar la pau”.

Des del lloc on ens situem per guanyar la pau i oposar-nos a la guerra, afirmem amb tota la nostra energia i fortalesa: “nosaltres que estem guanyant la pau”. Permetin-me que somniï i tingui fe en aquests temps adversos. No-

saltres, les feministes, estem guanyant la pau perquè continuem construint una nova ètica des d'una perspectiva feminista, per desvelar els discursos i les pràctiques hegemòniques que reproduïxen i justifiquen les relacions d'opressió i subordinació entre dones i homes, entre regions, entre ètnies, i que elaboren arguments que pretenen, amb una intenció "democràtica", despolititzar les causes i les conseqüències de la guerra, de la pobresa i de les violències contra les dones.

L'ètica feminista es construeix a partir de condicions d'opressió i subordinació entre dones i homes, a partir de pràctiques individuals i col·lectives, polítiques i socials. Aquesta ètica feminista qüestiona la construcció patriarcal del "ser dona" i fa una crida a la presa de consciència sobre les condicions d'explotació, discriminació, alienació, violència i exclusió cap a les dones i cap a altres grups explotats i exclosos. Aquesta ètica feminista qüestiona la violència com a forma de tramitació dels conflictes públics i privats, la militarització de la vida dels homes i dones, la distribució immoral dels recursos i de la riquesa i l'aniquilació dels ecosistemes, entre altres.

Aquesta ètica, que ens pot conduir a no ser còmplices d'un pacte patriarcal que es nodreix de la divisió sexual del treball, i a fer nostra la justícia i la integritat entre dones i homes. És una ètica que concep un nou horitzó a les nostres vides i ens condueix cap a un paradigma diferent de llibertat. Una ètica feminista que inclou respecte, honestat, transparència, confiança mútua, flexibilitat, esperit de col·laboració.

I per poder construir una societat solidària, lliure, igualitària, justa, digna per a dones i homes, és necessari tenir una actitud permanentment autocrítica, de desconstrucció d'actituds i prejudicis. És necessari construir valors que acabin amb la por, la solitud i el silenci que s'exigeixen a opositores, opositors i a les dones, per tal de mantenir l'ordre patriarcal i la guerra com a sortida als conflictes. Nous valors que signifiquin les veus de les dones, dels oprimits i els subordinats i les seves denúncies com un acte de rebel·lió davant d'aquest sistema exclouent, guerrierista i militarista.

Les dones compromeses, públicament i políticament, som blanc de la sanció i de l'adoctrinament polític, que té com a objectiu primordial la voluntat de controlar-nos mitjançant un model únic, i que produeix la internalització de l'amenaça de la por, que ens ensenya a no rebel·lar-nos.

Fer política feminista no consisteix només a participar en lluites per eradicar les desigualtats, les injustícies, les exclusions; és, també, la pràctica de les dones per desconstruir les relacions d'opressió i subordinació entre homes i dones i construir aliances per eradicar la violència en contra seva i en contra de les altres, per convertir-se en subjectes i objectes de pactes, per ser interlocutores, dialogants amb veu pròpia, i que aquesta veu sigui valorada, és a dir, per ser dones que pacten un nou ordre, per ser subjectes polítiques, per desconstruir el pacte patriarcal des d'una ètica feminista.

Fer política feminista en favor de la pau implica assumir-nos com a objectores de consciència, en desobediència als mandats patriarcal de la guerra, al nacionalisme i al militarisme. Com a feministes tenim el deure ètic de rebel·lar-nos contra tota mena d'autoritat patriarcal. Amb les nostres pràctiques públiques i privades, amb paraules, accions i símbols estem contribuint a eradicar el sexisme i el militarisme.

Tenim la responsabilitat d'exigir el diàleg, és el mínim que devem a les víctimes innocents d'aquesta guerra immoral. És indispensable que els actors s'asseguin a negociar, tot i haver-se vessat ja tanta sang. Aquest és el moment definitiu per iniciar un procés d'intercanvi que obri espais per a la negociació política. Hem d'impulsar un procés de pau veritable i que signifiqui, en primer lloc, la fi de la confrontació. La pau no pot assentar-se sobre la impunitat: cal que acabi la violència, però cal que hi hagi sancions per a tots els crims que han estat comesos.

Hem de sortir de nou al carrer per exigir, per protestar, per fer front al terror i a la por a través dels quals desitgen fer-nos callar, i cal fer-ho ara perquè tots i totes ens mereixem una vida diferent. Perquè desitgem tenir un present lliure de violències i guerres públiques i privades. Sortim al carrer com una forma de protegir el dret sagrat a la rebel·lió, es tracta avui d'un imperatiu perquè hem de fer visible la nostra resistència a la guerra, a la política militarista, i hem d'advocar per la solidaritat entre les dones per sobre de les fronteres ètniques.

Nosaltres afirmem que no pot haver-hi pau mentre totes les persones no puguin expressar-se i realitzar les seves aspiracions en un món just, lliure i igualitari. No pot haver-hi pau mentre s'oprimeixi i s'impedeixi el ple desenvolupament de la meitat de la humanitat, les dones.

Construir una vida lliure de violències per a les dones és essencial per aconseguir l'objectiu de la pau al país.

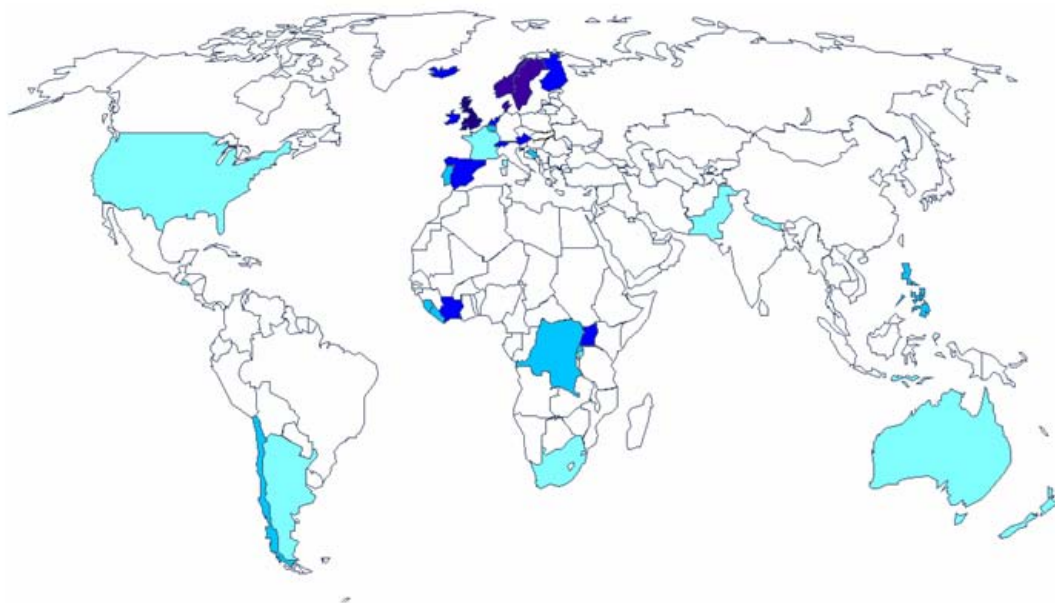
PER SABER-NE MÉS

Presentem en aquesta secció tres materials relacionats amb l'agenda internacional sobre dones, pau i seguretat. En primer lloc, un quadre amb els instruments de l'ONU relatius a dones, pau i seguretat. En segon lloc, un mapa que reflecteix l'estat d'implementació de la RCS 1325 a escala dels estats per mitjà dels Plans d'Acció Nacional (PAN). El tercer material és el text de la RCS 1325 traduïda al català i adreces web relacionades.

Any	Resolucions/acords/declaracions
1979	Aprovació de la Convenció per a l'Eliminació de totes les Formes de Discriminació contra les Dones (CEDAW). Ratificada per 165 països.
1982	Resolució 3763 de l'Assemblea General de l'ONU sobre la Participació de la Dona en la Promoció de la Pau i la Cooperació Internacional.
1985	Tercera Conferència Mundial sobre les Dones: reconeixement explícit del rol de les dones per la pau i el desenvolupament.
1994	Declaració sobre l'Eliminació de la Violència contra les Dones.
1995	Quarta Conferència Mundial sobre les Dones; Plataforma d'Acció de Beijing.
1999	Resolució 1265 del Consell de Seguretat de l'ONU sobre la protecció de civils en els conflictes armats; inclou la perspectiva de gènere en l'assistència humanitària.
2000	Declaració de Windhoek i Pla d'Acció de Namíbia per a la incorporació de la perspectiva de gènere en les operacions multidimensionals de suport a la pau.
2000	Resolució 1325 del Consell de Seguretat de l'ONU sobre Dones, Pau i Seguretat.
2003	Informe del secretari general a l'Assemblea General de l'ONU sobre la incorporació de la perspectiva de gènere en les activitats de manteniment de la pau.
2004	Conclusions convingudes de la participació de la dona en peu d'igualtat en la prevenció, la gestió i la solució dels conflictes i en la consolidació de la pau després dels conflictes de la Comissió de la Condició Jurídica i Social de la Dona.
2004	Informe del secretari general al Consell de Seguretat de l'ONU sobre Dones, Pau i Seguretat.
2008	Resolució 1820 del Consell de Seguretat de l'ONU sobre la violència sexual com arma de guerra i la necessitat de protegir els civils d'aquesta.
2009	Resolució 1888 del Consell de Seguretat de l'ONU sobre provisió de mesures per combatre la violència sexual i la incorporació de la perspectiva de gènere a les missions de manteniment de la pau.
2009	Resolució 1889 del Consell de Seguretat de l'ONU sobre la promoció de la igualtat i l'empoderament de les dones en la construcció de pau en situacions de postconflicte.
2010	Informe del secretari general al Consell de Seguretat de l'ONU, <i>La Dona, la Pau i la Seguretat</i> , sobre la creació d'indicadors d'aplicació de la RCS 1325 en els àmbits de prevenció, participació, protecció, socors i recuperació.
2010	Informe del Consell de Seguretat de l'ONU, <i>Informe transversal sobre Dones, Pau i Seguretat</i> , amb motiu del desè aniversari de la RCS 1325 per tal de fer balanç de la seva aplicació i establir perspectives de futur.

Font: Villellas, M., *El papel de las mujeres en la construcción de la paz*, Seminario Resolución 1325, Madrid, 2 de febrero, 2010, 3; Magallón, C., *Mujeres en pie de paz*, Madrid, Siglo XXI, 2006, p. 160. Completat per Júlia Boada.

El quadre ens permet conèixer els antecedents de la RCS 1325, aprovada l'any 2000, i les resolucions i els informes posteriors que concreten la seva aplicació. Com podem observar, entre 1975 i l'any 1995 la tasca per eliminar la discriminació i la violència contra les dones i per reconèixer el seu paper en la construcció de pau va avançar lentament. L'aprovació de la Plataforma d'Acció de Beijing en tractar de manera específica la situació de les dones als conflictes armats va ser un punt de partida que afavorí el treball de les organitzacions no governamentals de dones que impulsaren i finalment aconseguiren l'aprovació de la RCS 1325. En el quadre veiem com a partir de l'any 2000 s'intensifica l'activitat de l'ONU i es consolida la presència de la qüestió de les dones, la pau i la seguretat a l'agenda internacional.

Plans d'Acció Nacional per a l'aplicació de la Resolució 1325

- Països que adopten el PAN l'any 2005 i 2006
- Països que adopten el PAN l'any 2007 i 2008
- Països que adopten el PAN l'any 2009 i 2010
- Països que en l'actualitat preparen el PAN

Any	Països
2005	Dinamarca
2006	Noruega, Regne Unit, Suècia
2007	Austria, Espanya, Països Baixos, Suïssa,
2008	Costa d'Ivori, Finlàndia, Irlanda, Islàndia, Uganda,
2009	Bèlgica, Libèria, Portugal, República Democràtica del Congo, Sierra Leone, Xile
2010	Bòsnia Hercegovina, Filipines, Ruanda
En procés	Argentina, Austràlia, Burundi, Canadà, El Salvador, França, Nepal, Nova Zelanda, Pakistan, Sud Àfrica, Timor Leste

Aquest mapa pretén il·lustrar l'aprovació dels Plans d'Acció Nacional per a l'aplicació de la Resolució 1325 per part dels països membres de les Nacions Unides. L'objectiu d'aquests plans és traslladar el contingut de la resolució als actors locals i que aquests l'implementin amb instruments i mesures concretes. De la mateixa manera, a través d'aquests plans, es pretén activar xarxes de diàleg entre actors internacionals, governamentals i de la societat civil.

En el mapa apareixen pintats aquells països que han adoptat un PAN o estan en procés de fer-ho. Els països que apareixen en blanc, els més nombrosos, són aquells que no han iniciat cap procés d'elaboració del PAN. Així observem com els països de color blau més fosc, els primers en adoptar els Plans, van ser els països nòrdics, amb Dinamarca al capdavant (2005). En els anys posteriors, altres països europeus varen dissenyar i aprovar PAN. A partir de l'any 2008, diversos països africans varen incorporar-se també al procés d'aprovació de PAN, entre el quals Libèria, el primer país en situació postbèlica que va adoptar un Pla d'Acció Nacional. Pel que fa als últims dos anys, han aprovat plans d'acció països dels cinc continents (exceptuant Oceania). Finalment, són onze els països que en l'actualitat preparen la implementació de la Resolució 1325 a través de l'elaboració d'un Pla d'Acció Nacional.

Resolució 1325 (2000)

Aprovada pel Consell de Seguretat en la seva sessió 4213, celebrada el 31 d'octubre de 2000

El Consell de Seguretat,

Recordant les seves resolucions 1261 (1999), de 25 d'agost de 1999, 1265

(1999), de 17 de setembre 1999, 1296 (2000), de 19 d'abril de 2000, i 1314 (2000), d'11 d'agost de 2000, així com les declaracions pertinents del seu president, i *recordant també* la declaració formulada a la premsa pel seu president amb motiu del Dia de les Nacions Unides dels Drets de la Dona i la Pau Internacional (Dia Internacional de la Dona), el 8 de març de 2000 (SC/6816), *Recordant també* els compromisos enunciats a la Declaració i la Plataforma d'Acció de Beijing (A/52/231), així com els continguts en el document final del vint-i-tresè període extraordinari de sessions de l'Assemblea General titulat "La dona a l'any 2000: igualtat entre els gèneres, desenvolupament i pau per al segle XXI" (A/S-23/10/Rev.1), especialment els relatius a la dona i els conflictes armats,

Tenint presents els propòsits i principis de la Carta de les Nacions Unides i la responsabilitat primordial del Consell de Seguretat,

en virtut de la Carta, de mantenir la pau i la seguretat internacionals,

Expressant preocupació pel fet que els civils, i particularment les dones i els nens, constitueixen la immensa majoria dels que es veuen perjudicats pels conflictes armats, fins i tot en qualitat de refugiats i persones desplaçades internament, i cada vegada pateixen més els atacs dels combatents i altres elements armats, i *reconeixent* els efectes que això té per a la pau i la reconciliació durables,

Reafirmant l'important paper que desenvolupen les dones en la prevenció i solució dels conflictes i en la consolidació de la pau, i *subratllant* la importància que participin en peu d'igualtat i intervinguin plenament en totes les iniciatives encaminades al manteniment i al foment de la pau i la seguretat, i la necessitat d'augmentar la seva participació en els processos de presa de decisions en matèria de prevenció i solució de conflictes,

Reafirmant també la necessitat d'aplicar plenament les disposicions del dret internacional humanitari i del dret relatiu als drets humans que protegeixin els drets de les dones i nenes durant els conflictes i després d'aquests,

Recalcant la necessitat que totes les parts vetllin perquè en els programes de remoció de mines i informació sobre el perill de les mines es tinguin en compte les necessitats especials de les dones i les nenes,

Reconeixent la urgent necessitat d'incorporar una perspectiva de gènere en les operacions de manteniment de la pau i, a aquest respecte, *prenent nota* de la Declaració de Windhoek i el Pla d'Acció de Namíbia sobre la incorporació d'una perspectiva de gènere en les operacions multidimensionals de suport a la pau (S/2000/693),

Reconeixent també la importància de la recomanació, continguda en la declaració feta a la premsa pel seu president el 8 de març de 2000, que s'imparteixi a tot el personal de manteniment de la pau entrenament especialitzat sobre la protecció, les necessitats especials i els drets humans de les dones i els nens en les situacions de conflicte,

Reconeixent que en la comprensió dels efectes dels conflictes armats sobre les dones i les nenes, uns mecanismes institucionals eficaços per garantir la seva protecció i la plena participació en el procés de pau poden contribuir considerablement al manteniment i el foment de la pau i la seguretat internacionals,

Prenent nota de la necessitat de consolidar les dades relatives a l'efecte dels conflictes armats sobre les dones i les nenes,

1. *Insta* els estats membres a vetllar per tal que augmenti la representació de la dona a tots els nivells de presa de decisions de les institucions i mecanismes nacionals, regionals i internacionals per a la prevenció, la gestió i la solució de conflictes;
2. *Encoratja* el secretari general que executi el seu pla d'acció estratègic (A/49/587), en el qual es demana un augment de la participació de la dona en els nivells de presa de decisions en la solució de conflictes i els processos de pau;
3. *Insta* el secretari general que nomeni més dones representants especials i enviades especials per realitzar missions de bons oficis en el seu nom i, en aquest sentit, *demana* als estats membres que presentin al secretari general candidates per tal que se les inclogui a una llista centralitzada que s'actualitzi periòdicament;
4. *Insta* també el secretari general que procuri ampliar el paper i l'aportació de les dones en les operacions de les Nacions Unides sobre el terreny, i especialment entre els observadors militars, la policia civil i el personal dedicat als drets humans i a tasques humanitàries;
5. *Expressa* la seva voluntat d'incorporar una perspectiva de gènere a les operacions de manteniment de la pau, i *insta* el secretari general que vetlli per tal que, quan procedeixi, les operacions sobre el terreny incloguin un component de gènere;
6. *Demana* al secretari general que proporcioni als estats membres directrius i material d'ensinistrament sobre la protecció, els drets i les necessitats especials de les dones, així com sobre la importància de la participació de les dones en l'adopció de totes les mesures de manteniment de la pau i consolidació de la pau; *convida* els estats membres que incorporin aquests elements, així com l'ensinistrament adreçat a la conscienciació respecte del VIH/SIDA, en els seus programes nacionals de captació de personal militar i de policia civil com a preparació per al seu desplegament, i *demana a més a més* al secretari general que vetlli per tal que el personal de les operacions de manteniment de la pau rebí un ensinistrament anàleg;
7. *Insta* els estats membres que augmentin el seu suport financer, tècnic i logístic voluntari a les activitats d'ensinistrament destinades a crear sensibilitat sobre les qüestions de gènere, incloses les que duen a terme els fons i programes pertinents, entre d'altres el Fons de Desenvolupament de les Nacions Unides per a la Dona i el Fons de les Nacions Unides per a la Infància, així com l'Oficina de l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats i altres òrgans pertinents;
8. *Demana* a tots els que participin en la negociació i aplicació d'acords de pau que adoptin una perspectiva de gènere, en què es tinguin en compte i s'incloguin, entre altres coses:
 - Les necessitats especials de les dones i les nenes durant la repatriació i el reassentament, així com per a la rehabilitació, la reintegració i la reconstrucció després dels conflictes;
 - Mesures per donar suport a les iniciatives de pau de les dones locals i als processos autòctons de resolució de conflictes i per fer participar les dones en tots els mecanismes d'aplicació dels acords de pau;
 - Mesures que garanteixin la protecció i el respecte dels drets humans de les dones i les nenes, particularment en allò relatiu a la constitució, el sistema electoral, la policia i el sistema judicial;
9. *Exhorta* totes les parts en un conflicte armat que respectin plenament el dret internacional aplicable als drets i a la protecció de les dones i nenes, especialment en tant que civils, en particular les obligacions corresponents en virtut de les Convencions de Ginebra de 1949 i els seus Protocols Adicionals de 1977, la Convenció sobre els Refugiats de 1951 i el seu Protocol de 1967, la Convenció sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació contra la dona de 1979 i el seu Protocol Facultatiu de 1999 i la Convenció de les Nacions Unides sobre els Drets del Nen de 1989 i els seus dos Protocols Facultatius de 25 de maig de 2000, i que tinguin presents les disposicions pertinents de l'Estatut de Roma de la Cort Penal Internacional;
10. *Insta* totes les parts en un conflicte armat que adoptin mesures especials per protegir a les dones i les nenes de la violència per raó de gènere, particularment la violació i altres formes d'abusos sexuals, i totes les altres formes de violència en

situacions de conflicte armat;

11. *Subratlla* la responsabilitat de tots els estats de posar fi a la impunitat i de sotmetre a judici els culpables de genocidi, crims de lesa humanitat i crims de guerra, especialment els relacionats amb la violència sexual i d'altre tipus contra les dones i les nenes i, en aquest sentit, *destaca* la necessitat d'excloure aquests crims, sempre que sigui viable, de les disposicions d'amnistia;
12. *Exhorta* totes les parts en un conflicte armat que respectin el caràcter civil i humanitari dels campaments i assentaments de refugiats i que tinguin en compte les necessitats especials de les dones i les nenes, fins i tot en el disseny dels campaments i assentaments, i recorda les seves resolucions 1208 (1998), de 19 de novembre de 1998, i 1296 (2000), de 19 d'abril de 2000;
13. *Encoratja* a tots els que participen en la planificació per al desarmament, la desmobilització i la reintegració que tinguin presents les necessitats diverses dels excombatents segons siguin del gènere femení o masculí i que tinguin en compte les necessitats dels familiars al seu càrrec;
14. *Reafirma* que, cada vegada que s'adoptin mesures en virtut de l'Article 41 de la Carta de les Nacions Unides, està disposat a tenir present l'efecte que podrien tenir sobre la població civil, tenint en compte les necessitats especials de les dones i les nenes, per tal de considerar la possibilitat de fer les excepcions humanitàries del cas;
15. *Expressa* la seva disposició de vetllar per tal que en les missions del Consell de Seguretat es tinguin en compte les consideracions de gènere i els drets de la dona, fins i tot celebrant consultes amb els grups locals i internacionals de dones;
16. *Convida* el secretari general a fer un estudi sobre els efectes dels conflictes armats en les dones i les nenes, el paper de les dones en la consolidació de la pau i les dimensions de gènere dels processos de pau i la resolució de conflictes, i el *convida* també a presentar un informe al Consell de Seguretat sobre els resultats d'aquest estudi i a posar-lo a disposició de tots els estats membres de les Nacions Unides;
17. *Demana* al secretari general que, segons procedeixi, indiqui en els seus informes al Consell de Seguretat els progressos realitzats en la incorporació de les qüestions de gènere en totes les missions de manteniment de la pau i tots els altres aspectes relacionats amb les dones i les nenes;
18. *Decideix* continuar ocupant-se activament de la qüestió.

Webs per saber-ne més:

Relacionades amb la RCS 1325

Grup de treball d'ONG sobre Dones, Pau i Seguretat. Va ser l'impulsor de la RCS 1325. Actualment fa un seguiment de la seva implementació. Vol ser un pont entre les defensores dels drets humans que treballen en situacions de conflicte i aquells que dissenyen les polítiques a les Nacions Unides.
<http://www.womenpeacesecurity.org/>

Portal de Dones i Pau creat per WILPF una any després de l'aprovació de la RCS 1325. Conté informació i recursos per a les organitzacions de dones i promou l'intercanvi de notícies i punts de vista. Edita un butlletí electrònic.
<http://www.peacewomen.org/>

Portal d'UNIFEM creat dos anys després de l'aprovació de la RCS 1325 que ofereix informació i documentació amb perspectiva de gènere sobre països en conflicte, l'impacte del conflicte sobre les dones i les activitats d'aquestes en la construcció de pau.
<http://www.womenwarpeace.org/>

Nacions Unides sobre Dona, Pau i Seguretat. Proporciona informació i recursos per a la igualtat de gènere i l'empoderament de les dones.
<http://www.un.org/womenwatch/feature/wps/>

Estat dels Plans d'Acció Nacionals

<http://www.peacewomen.org/pages/about-1325/national-action-plans-naps>

<http://www.un-instraw.org/peace-and-security/knowledge-management/unscr-1325-national-action-plan-map.html>

Mila Ramos, "Diez años de Resolución 1325"

<http://resolucion1325.blogspot.com/>

Carmen Magallón, "Mujer, paz y seguridad: un balance de la Resolución 1325"

<http://www.ceipaz.org/images/contenido/03.%20carmen%20magallon.pdf>

Entitats que donen suport a les iniciatives de dones constructores de pau

Lliga Internacional de Dones per la Pau i la Llibertat (WILPF). Creada l'any 1915 després del Congrés de Dones de La Haia, té un llarg recorregut de compromís amb el feminisme i l'antimilitarisme. Entre les seves membres hi trobem premis Nobel com Jane Addams i destacades pensadores i activistes pacifistes, com ara Alva Myrdal, Elise Boulding o Coretta

Scott King. Va ser una de les ONG impulsores de la RCS 1325.
<http://www.wilpfinternational.org/peace/index.htm>

Hunt Alternatives Fund. Promou el lideratge polític de les dones, entre d'altres activitats.
<http://www.huntalternatives.org/index.cfm>

Kvinnatill Kvinna Foundation. Dóna suport a l'organització de les dones en zones de conflicte.
<http://www.kvinnatillkvinna.se/en>

IANSA. Xarxa internacional de dones creada l'any 2001 que treballa al voltant de les connexions entre gènere, drets de les dones, armes lleugeres i violència armada.
<http://www.iansa-women.org/>

Materials elaborats per Júlia Boada i Elena Grau

ENTREVISTA

Entrevista a Nekane Altzelai

Ex-parlamentària basca i membre d'Ahotsak, mujeres por la paz

Com va néixer Ahotsak? Quines van ser les claus que van permetre reunir en un sol espai dones provinents d'un espectre polític tan ampli?

Igual que a la majoria dels parlaments, al Parlament Basc l'àmbit de la "gran política" també estava ocupat exclusivament pels homes i a les dones ens deixaven l'espai de la "política de les petites coses", és a dir, la política social. No obstant això, des de la política social es dóna resposta als problemes quotidians de la societat. Assumint aquesta responsabilitat intentàvem aprovar les lleis, els plans i qualsevol iniciativa que es presentés al Parlament amb el major consens possible, fins i tot va ser possible aprovar algunes qüestions per unanimitat. Sent això possible en qüestions socials i considerant que entre nosaltres s'havia creat una relació de confiança, i fins i tot d'amistat, vam decidir

aprofitar aquesta experiència, adquirida en els debats de la política social, per al debat sobre la pacificació i la resolució del conflicte d'Euskal Herria.

De quina manera el fet de ser només dones va facilitar l'establiment de ponts que travessessin les divisòries dels partits? Quin sentit tenia per a tu el fet de ser només dones a Ahotsak?

Va ser fàcil establir ponts entre nosaltres, perquè ja teníem l'experiència d'altres debats. A més, cap de nosaltres no ostentava llocs de primer ordre a les executives dels partits als quals representàvem i això sí que considero que va ser clau per tal que dones de diferents partits ens uníssim al voltant del projecte Ahotsak. Una iniciativa que encara estava pendent, però que era necessària, perquè les dones aporten un altre punt de vista. Per exemple, quan Elkarrri va organitzar la conferència de pau, va ser impossible que els representants dels diversos partits polítics s'asseguessin al voltant d'una taula. Era evident que seria impossible reunir-los públicament, però tampoc no va ser possible fer-ho en l'àmbit privat i discret. No obstant això, es va organitzar una taula rodona de dones provinents de diversos partits polítics, i es va celebrar. A més, va tenir molt d'èxit, es va omplir la sala de l'Euskalduna i van haver d'habilitar una sala perquè aquelles dones que no havien pogut entrar poguessin seguir-la per videoconferència. Aquest acte ens va animar i ens va fer conscients de la necessitat d'Ahotsak.

Quina creus que ha estat la principal aportació d'Ahotsak al procés de pau a Euskadi?

La principal aportació ha consistit a poder mostrar que, malgrat les diferències, sempre hi ha alguna cosa que ens uneix, però és important tenir la voluntat per arribar fins a aquest espai en comú, voler conèixer el que és diferent, intentar posar-se al seu lloc, acceptar que, malgrat el fet de no coincidir amb els seus plantejaments, té raó en alguna cosa, l'empatia. Com a conclusió d'aquest exercici vam redactar un document constitucional d'Ahotsak. Algú podria pensar que es tracta només d'un paper. Però és el primer document signat per dones de diversos partits polítics, sindicats, organitzacions feministes i d'altres àmbits socials. A més, és un document amb continguts que convidem a llegir; hi definim i concretem el significat que té la pau, en descrivim el procés, tot això tenint en compte els diversos punts de vista.

Creus que les dones heu pogut aportar alguna cosa específica al procés de pau?

A més dels diversos documents que hem publicat per a la reflexió i el debat, el més important és que hem demostrat que l'entesa és possible, la qual cosa sembla impossible a Euskal Herria.

Si es produís una represa del procés de pau a Euskadi, creus que haurien d'establir-se mecanismes per garantir la presència de les dones en el procés?

Crec que es reprendrà un altre procés de pau a Euskal Herria i crec que serà de manera immediata. Nosaltres ja

estem a punt, quan arribi aquest moment, perquè els ponts, un cop creats, perduren, i sempre són útils, com ho són també ara. Per precisar aquesta resposta, puc dir que una de les iniciatives que vam engegar fou la d'intentar constituir grups d'Ahotsak en els municipis, amb la intenció de fer partícips les dones en el procés de pau, perquè enteníem que sent-ne part activa és més fàcil adherir-se i sentir-se identificada amb aquest procés de pau. Per fer-ho vam organitzar un cicle de conferències en diversos municipis i el resultat és que, en la majoria dels casos, les dones de diverses sensibilitats que es reunien al voltant d'aquesta conferència, malgrat el fet de pertànyer al mateix municipi i conèixer-se, mai no havien parlat entre elles del tema. No obstant això, aquestes dones tenen molt a aportar i valdria la pena integrar-les en el procés.

Quins haurien de ser els temes en una agenda de negociacions a Euskadi? Com es pot integrar la dimensió de gènere en aquesta agenda?

L'agenda serà la que plantegin els diversos agents polítics. Però és evident que haurà d'incloure la capacitat de decidir del Poble Basc, la territorialitat, les víctimes, els presos.

Us heu recolzat en la resolució 1325 del Consell de Seguretat de l'ONU? Com?

En tot moment sabíem que quan es donés a conèixer Ahotsak no podríem evitar les crítiques i que la que més es repetiria seria que quin sentit té un grup de dones en el procés de pau, com si fos un caprici. En aquest sentit la resolució 1325 de l'ONU ha estat una base fonamental per a nosaltres i així ho vam deixar escrit en el document constitucional. I, posteriorment, més d'una vegada hem recordat que l'ONU, en la seva resolució 1325, demana la participació activa de les dones en els processos de pacificació.

Quin paper podrien tenir les dones en un escenari posterior a un acord de pau?

Després de l'acord, l'important serà consolidar-lo, i això exigeix que la majoria s'hi adhereixi, per a la qual cosa és important que ens hi sentim representats. En aquest sentit, exercicis com el cicle de conferències pels municipis, que vam iniciar en el procés anterior, seran necessaris. Caldran espais en què aquells que són diferents puguin posar en comú allò que els uneix.

ENTREVISTA

Venance Konan, escriptor i periodista de Costa d'Ivori

Cèlia Cernadas

Venance Konan és l'escriptor més llegit de Costa d'Ivori. Les seves novel·les –l'última, *Les Catapilas, ces ingrats*– exploren el debat que més enverina l'escena política i social del país africà: el de la identitat. La definició de qui és ivorià i qui no ho és està en l'arrel dels conflictes que ha viscut Costa d'Ivori en l'última dècada i que, a la pràctica, han deixat el país fracturat en dues meitats. Konan, col·laborador de publicacions com *Afrique Magazine*, es mostra escèptic sobre la utilitat de les eleccions presidencials per resoldre els problemes endèmics que arrossega Costa d'Ivori. L'entrevista amb l'escriptor es va fer recentment a Abidjan, la capital econòmica del país, durant el seminari "*Conditions pour la consolidation de la paix en Côte d'Ivoire*", que va organitzar l'ICIP.

Després de deu anys sense votar, sabem que les eleccions presidencials no acabaran de cop amb el conflicte de Costa d'Ivori, però poden considerar-se un pas fonamental en el procés de pau?

No crec de cap manera que aquestes eleccions posin fi a la crisi, perquè, entre d'altres coses, no ha existit un equip de transició, sense els actors actuals, que preparés el país ni que arreglés els persistents problemes de fons. De tots els factors que van desencadenar la crisi no se n'ha resolt ni un. Ningú no ha fet res per solucionar el que anomenem "la qüestió de l'estranger": tenim aquí una població, la del nord del país, que no ha conegut cap altre lloc, que mai no ha posat un peu fora, que és ivoriana, però a qui la llei continua considerant com a estrangera. La qüestió de l'accés a la propietat de la terra, que és fonamental, no s'ha arreglat; els problemes de l'escola i l'educació i el de la reintegració dels joves i els rebels en el sistema no s'han arreglat. Tenim tots aquests problemes sobre la taula, i cap de resolt. I podem afegir-ne d'altres: la impunitat, la violència; la pobresa, que continua creixent, i la corrupció. La corrupció a Costa d'Ivori està molt estesa i gangrena tota la societat.

Parlem de l'estranger. Costa d'Ivori, primer exportador mundial de cacau, ha estat sempre un país pròsper que ha atret molta immigració i ha estat un pol d'atracció a l'Àfrica occidental.

Des d'abans de la independència, Costa d'Ivori sempre ha atret gent de la regió. Fins als anys noranta era sense dubte

el país més pròsper de l'Àfrica occidental. Es van constituir grans comunitats de libanesos, nigerians, benians, guineans, etc., que arribaven atrets pel dinamisme econòmic del país i per la relativa llibertat política. Tot i que hi havia un partit únic –com a la majoria dels països africans després de la independència– érem lluny de la dictadura. Durant molt de temps, els immigrants no van ser un problema, perquè assumien feines necessàries i difícils; sobretot, el treball a les plantacions quan, en els anys gloriosos de la prosperitat, els ivorians preferien anar amb corbata i tenir despatxos climatitzats.

I per què la nacionalitat s'ha convertit en font de conflicte?

El que va marcar la diferència va ser l'arribada de la crisi econòmica, a principis dels noranta: els immigrants es van convertir en el boc expiatori. Tenim immigrants, de Burkina Fasso o de Mali, que fa vint o trenta anys que viuen aquí, i a qui la llei veta l'accés a la propietat de la terra –només tenen dret a llogar-la– i el carnet que els identificaria com a ivorians. De manera que l'accés a la terra s'ha convertit en un altre problema clau. I hi ha immigrants de cinquena generació, de pares i avis nascuts a Costa d'Ivori, però a qui sempre es considerarà estrangers.

El rebuig a l'estranger es va traslladar a l'escena política als anys noranta amb la irrupció d'Alassane Ouattara, un dels dos candidats d'aquesta segona volta i les seves ambicions presidencials. Fins a quin punt va ser el cas d'Ouattara el detonant del conflicte actual?

Ouattara ja va ambicionar la presidència a mitjan anys noranta, però se'l va vetar per estranger amb l'aprovació de la reforma constitucional que establia que només podia ser considerat ivorià qui té pare i mare ivorians. Ouattara és del nord, i d'origen burkinabès. En aquells moments, la majoria de la població de l'interior es va solidaritzar amb Ouattara i, lentament, el país es va començar a fracturar. El 2002, quan es va produir la rebel·lió, el que reclamava la majoria de la gent que va prendre les armes era la ivorianetat: volien ser considerats del país. I al final hem arribat a aquestes presidencials sense resoldre el problema de l'elegibilitat. Ha calgut un acord excepcional, el de Pretòria, perquè Ouattara pogués tornar-s'hi a presentar. I tampoc s'ha resolt la legitimitat del president Gbago, a qui molts continuen sense reconèixer la victòria electoral de l'any 2000.

El govern, doncs, no ha après la lliçó?

Està clar que no. Els polítics han de ser valents, cal la valentia de reconèixer la nacionalitat a aquesta població i de trobar la manera d'integrar-los. Els partits han de deixar d'atiar el foc i de fer càlculs del rèdit polític que la qüestió de la identitat els pot comportar. Hem tingut una crisi i una rebel·lió armada, però què s'ha fet des de l'any 2002? Els mateixos homes que van impulsar les lleis que divideixen el poble ivorià es mantenen a l'escena política i la Constitució continua allà, ningú no l'ha canviat des de llavors. No hi ha la voluntat per solucionar aquest aspecte de la crisi.

Es tendeix a simplificar els conflictes africans definint-los com a conflictes ètnics o conflictes religiosos. Algun d'aquests elements és definitori del conflicte de Costa d'Ivori?

Està clar que el gruix dels que es van rebel·lar són població del nord, on els ètnies majoritàries no són les del president. Per tant, sí que hi ha un component ètnic. Però el factor religiós no té cap importància: el nord no és totalment musulmà; hi ha molts cristians. Guillaume Soro, el líder de la rebel·lió, era cristià.

Aquesta rebel·lió de 2002 va propiciar la intervenció francesa i el desplegament d'una missió de l'ONU, l'ONUCI. A què ha contribuït la seva presència?

Quan la crisi va esclatar i van arribar les forces de l'ONU, tothom va pensar que la solució seria ràpida. Desafortunadament, puc constatar que no ha estat així. I per tant, em pregunto: què estan fent aquí? Què van fer quan el govern va bombardejar el nord, l'any 2004? O quan s'ha disparat contra manifestants? Què fan aquí? No ho sé.

Com passa a molts altres països africans, fa anys que la política ivoriana està dominada per les mateixes cares. Cal que desapareguin els de sempre per poder començar un altre cop?

Efectivament, hi ha una generació sencera de gent que ha desaparegut perquè no té manera d'accedir al poder. Costa d'Ivori viu de l'odi, de l'odi que hi ha entre els tres que s'han repartit el protagonisme durant les dues últimes dècades – Gbago, Ouattara i Bedié– i que han fomentat aliances oportunistes quan els ha convingut. Cal fugir com sigui d'aquesta dinàmica i donar pas a una generació més jove, més familiaritzada amb la realitat i amb els problemes de la gent.

TRIBUNA

Costa d'Ivori i la sortida de la crisi: unes eleccions de resultat doblement incert

Rafael Grasa
President de l'ICIP

Fa uns quants anys, un economista francès, Serge C. Kolm, escrigué un llibre excel·lent i amb un títol provocador, *Les eleccions no són pas la democràcia*, en què recordava, polemitzant amb les tesis de la poliarquia de Dahl, que la simple existència d'eleccions lliures i regulars no assegurava l'existència de democràcia, fins i tot en una accepció restringida del terme. Crec que té raó, però en molts casos les eleccions i l'alternança en el poder són el desllorigador, almenys potencial, per endegar una sortida de la crisi i començar un procés de transformació del conflicte i, per tant, de les relacions socials entre persones i grups socials. En el cas d'Àfrica, a més, aquesta centralitat de les eleccions s'aguditza pel fet que durant la darrera dècada han sovintejat els episodis de violència política, a vegades intensa i duradora, tot coincidint amb conteses electorals. Per tant, les eleccions no són la democràcia, però poden ser decisives per aconseguir-la o per allunyar-la, almenys en el cas de conflictes socials perllongats amb episodis recurrents de violència.

Aquest era el cas de les presidencials de Costa d'Ivori, celebrades en dues voltes el 31 d'octubre i el 28 de novembre: són (espero no haver d'escriure en unes setmanes "eren") l'ocasió per tancar un decenni de crisis, cops d'estats i excepcionalitats, de violència i, també, per acarar quasi dues dècades de deteriorament del model de país i de nació sorgit de la independència. Primer col·lapsà el model econòmic, basat en el cacau i el cafè, en l'abundància de terra i en les relacions clientelars, arran de les successives crisis econòmiques. Després, a la mort de Boigny, s'esfondrà el model de ciutadania, de nació i de sistema polític, en resultar molt difícil la transició d'un sistema de partit únic a un sistema multipartidista basat a més en identitats ètniques fracturades i en la patrimonialització parcial de l'estat per una de les ètnies, la baulé. Aquest darrer problema, comú a gran part de l'Àfrica per mor del llegat colonial, té especificitats i agreujants en el cas ivorià, que són una de les arrels de la crisi i la rebel·lió de 2002.

La primera volta de les presidencials fou exemplar, amb pocs incidents, una participació que superà el 80% i un resultat que enfrontà a la segona volta, tot jubilant Bedié, el president Gbagbo i l'opositor Ouattara. La clau dels resultats de la campanya i de la segona volta: els acords amb Bedié, que optà per Ouattara (ambdós eren estrets col·laboradors de Boigny) i, sobretot, la capacitat de traduir l'acord polític en sufragi real de la població. El gran dubte: votarien els baulés catòlics un senufo musulmà, paradigma de la no-ivoritat en tenir un ancestre directe burkinabès? Sembla que sí, amb una participació menor (entorn del 70%), en haver obtingut Ouattara un 54% dels vots, tot i que pendents de confirmació per el Consell Constitucional, atès que Gbagbo va impugnar el vot a diverses regions de la zona nord. A partir d'aquí: el desori. S'ha impedit a la comissió electoral, que només era independent en el títol, donar resultats en el temps establert, en no acatar els existents una part dels seus membres (els del partit del president), tot i els intents desesperats del president de la comissió (del partit de Bedié). Ara el tema queda en mans del Consell Constitucional, presidida per una persona de la confiança de Gbagbo: té fins al 9 de desembre per decidir. Una setmana de toc de queda i el tancament de fronteres i de la recepció de mitjans de comunicació estrangers (nit del 2 de desembre) fan témer el pitjor. Els observadors internacionals, però, han estat unànimes: en un 95%, la segona volta ha estat democràtica i neta.

Un amic ivorià em deia el dia 2 de desembre: "Abidjan està desert, els SMS volen, els rumors són constants, la televisió intoxica, estan posant el país de genolls. Tothom tem un estat d'excepció i que es perdi l'oportunitat de sortir de la crisi i de refer el nostre bell país". I citava la cançó de Tiken Jah Fakoly: són els polítics i la política els que fan malbé el país. El preocupava, com a mi, que s'estronqués la sortida de la crisi i la transformació del conflicte. De moment, els requisits inicials, unes eleccions lliures, només s'han complert parcialment, però no s'ha completat constitucionalment l'escrutini i cal veure si hi haurà una acceptació dels resultats per part dels òrgans de l'estat (Consell Constitucional) i del partit i els aparells del president.

Si s'accepten, el país sortirà de l'excepcionalitat: un país dividit amb un estat absent de mig territori, una població cansada i atemorida, un president i un Parlament sense legitimació electoral i un seguit de problemes a resoldre. El camí serà llarg: acarar les legislatives (febrer) i les condicions per sortir de la crisi. Concretament, segons el seminari coorganitzat per l'ICIP a finals de setembre, (http://www.gencat.cat/icip/pdf/relatoria_costadivori.pdf): reforma del sector de seguretat, reforma agrària, nacionalitat i identitat ivoriana, redespigament de l'estat, respecte dels drets humans, oportunitats per als joves. Reptes de pes, però assequibles, ateses les capacitats del país i les possibilitats de constituir una "coalició de voluntats" duradora. El resultat de les eleccions és doblement incert: qui i com ha guanyat i, sobretot, si això permet o no sortir de la crisi.

Ara, transitòriament, trontolla la primera passa, la condició necessària però no suficient. El que passi en les properes setmanes serà cabdal: es tancarà o s'obrirà una finestra d'oportunitat. Tot pot anar-se'n en orris: el ressorgiment del passat violent pot impossibilitar el futur. El cop d'estat o una nova excepcionalitat, potser poc cruenta, "a l'hondurenya", és força possible. Sí, hi ha esperances, cal confiar i lluitar. Per això he recordat una cançó de Fakoli que parla de la vida d'un ivorià a París: de moment, "c'est pas l'enfer, ni le paradis". Veurem.

Alguns fragments d'aquest text han estat publicats al diari *Ara* el dia 3 de desembre de 2010.

Pau, conflictes i seguretat a l'Àfrica: l'afropessimisme en declivi?

Oscar Mateos

Professor de la Universitat Ramon Llull i col·laborador de l'ICIP

La interpretació de les societats africanes ha estat, generalment, determinada per discursos que han estigmatitzat l'evolució del conjunt del continent. En la construcció d'aquest relat, l'anàlisi dels conflictes armats, de les seves causes i conseqüències, del seu funcionament i de les dinàmiques, ha tingut un protagonisme extraordinari, i de vegades eclipsant la resta de fenòmens i els esdeveniments importants. Per altra banda, aquesta visió reduccionista de l'Àfrica, obsessionada per la violència de les guerres, ha tendit a fer-ne un diagnòstic en el qual els factors endògens tenien prioritat sobre anàlisis més complexes. La corrupció de les elits (el "neopatrimonialisme"), certs elements vinculats de manera imprecisa a la "cultura africana" o a les "tradicions", o el fracàs de la construcció de l'estat modern a l'Àfrica en el context de descolonització, són alguns dels elements explicatius atribuïts a aquesta imatge de l'Àfrica com un lloc violent, inestable i fins i tot anàrquic.

No obstant això, és cert que davant d'aquest discurs han anat sorgint diverses resistències que, en general, han tendit en aquest cas a donar un major èmfasi en els factors externs o exògens. Estem parlant de les teories de la dependència o de les aportacions d'autors com Samir Amin, Frantz Fanon o Gunder Frank, entre molts d'altres, a partir de la dècada dels seixanta. Aquest corrent d'inspiració marxista ha assenyalat com a factors explicatius principals el nefast impacte del deute extern o dels Plans d'Ajustament Estructural o el pervers paper de les potències occidentals, de la seva herència colonial, de la instrumentalització en el context bipolar o bé de l'espoli dels recursos naturals i de les complicitats amb les empreses transnacionals. Si bé aquesta dimensió internacional i històrica ens dóna moltes més pistes que el discurs basat en elements estrictament endògens, ambdós relats comparteixen una conclusió tràgica sobre el passat, el present i el destí de les societats africanes: Àfrica és el gran malson de la modernitat occidental, el territori de l'eterna violència i del subdesenvolupament per a uns, i el de l'espoli i l'explotació, per a altres.

Aquestes visions han estat àmpliament acceptades per la majoria de mitjans de comunicació, que han oscil·lat entre anàlisis dedicades a narrar la malèvola gestió de les elits africanes i aquelles visions –més sensibilitzades i progressistes, això sí– que han culpats Occident de tot, o de gairebé tot. Un exemple clar són els debats sobre les causes dels conflictes armats africans. Davant del reduccionisme d'obres molt influents com la del periodista nord-americà Robert Kaplan *L'anarquia que ve* (que analitzava la violència a l'Àfrica occidental com una violència sense sentit, "tribalista" i on les teories neomalthusianes tenien un pes específic), han proliferat en els darrers anys articles, llibres i obres que han tractat d'explicar les guerres africanes des de la idea, també simple, de la cobdícia de les transnacionals dels recursos minerals, per exemple, i la complicitat amb les elits locals.

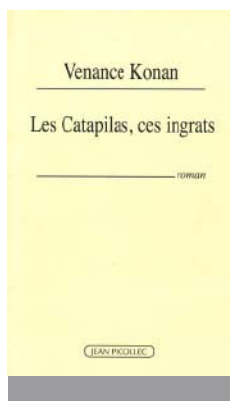
L'economista francès Serge Latouche, entre d'altres pensadors, ha categoritzat aquestes visions amb el neologisme d'*afropessimisme*. En el seu llibre *L'altra Àfrica*, Latouche considera que s'ha ofert un únic relat a l'hora d'explicar l'Àfrica, que ha dominat les interpretacions i –el que és més greu– les agendes i les pautes d'intervenció occidentals. Un continent, per tant, arraconat per la violència, la fam, la destrucció, la corrupció, que demana desesperadament l'ajuda occidental. Per a l'autor hi ha dos elements transcendents que aquest discurs s'hauria de plantejar. En primer lloc, si s'accepta el fracàs rotund de l'Àfrica postcolonial, l'*afropessimisme* no hauria de preguntar-se si aquest fracàs és precisament fruit del seu intent d'occidentalització? Quins han estat els efectes de segles de colonització i tràfic d'esclaus i la part de responsabilitat del discurs "civilitzador" del "desenvolupamentisme" (lliure canvi, modernització, etc.)?, es pregunta Latouche. I, en segon lloc, un interrogant que cau pel seu propi pes: no existeix una "altra Àfrica" més enllà de la imatge tràgica i patològica?

Les preguntes són suggeridores, ja que ens obliguen com a mínim a qüestionar-nos els tòpics sobre el continent i a visibilitzar un diagnòstic molt més complex, potser inabastable, però més equilibrat. En aquest sentit, els darrers anys també han donat llum a una escola de pensament i anàlisi que considera que les coses estan canviant. En primer lloc, es considera que els conflictes armats i la violència han deixat de ser –si algun dia van tenir un caràcter d'exclusivitat– el

fenomen més important i rellevant a l'Àfrica. La reducció del nombre de conflictes des de finals dels noranta exemplificaria que Àfrica ha aconseguit una certa estabilitat política i institucional després dels convulsos primers anys de la postguerra freda. En segon lloc, aquest discurs subratlla que, a més a més, des de la dècada dels noranta, les organitzacions regionals africanes (especialment l'ECOWAS, a l'Àfrica occidental), el conjunt de les societats civils, o la nova Unió Africana (versió més activa i modernitzada de la OUA) indicarien que Àfrica ha pres consciència i ha intentat implementar la idea de "solucions africanes als problemes africans". Amb totes les limitacions que aquesta realitat té, aquest corrent de pensament vol revertir la imatge estereotipada de l'Àfrica posant de manifest que les coses podrien estar canviant.

A tall de conclusió, alguns interrogants finals més. La positivització de la situació africana, fins a quin punt respon a la realitat? Aquest *afrooptimisme* presenta amb la mateixa ingenuïtat que l'*afropessimisme* una realitat que és molt més complexa? ¿Hi ha lloc per a una visió *afropragmàtica* o *afrorealista*, tal com reclamen autors com el sierraleonès David Francis o el congolès Mbuyi Kabunda, que de manera equidistant amb els altres dos discursos parlin d'una Àfrica dinàmica i que es mou però que afronta grans i constants problemes i complexitats? Totes aquestes preguntes, com a mínim, ens porten a un diagnòstic més profund i divers que intenta escapar del monopoli de l'*afropessimisme* que ha situat el continent africà en una situació d'eterna excepcionalitat.

RECOMANEM

Les catapilas, ces ingrats

Venance Konan. *Les catapilas, ces ingrats*. París: Jean Picollec, 2009.0

Les Catapilas, ces ingrats és l'última novel·la de l'escriptor més popular de Costa d'Ivori. La ficció li serveix a Venance Konan per repassar la història recent del país africà, incloent-hi els intents de cop d'estat, la crisi de 1999 i la rebel·lió armada de 2002, tot centrant-se en el que ell considera la qüestió clau de la política ivoriana: la identitat i el rebuig a l'estranger.

La història gira entorn del personatge de Robert que, ja a la cinquantena, és escollit president dels joves d'un poble qualsevol a l'oest de Costa d'Ivori. Com molts autòctons, Robert va vendre els seus terrenys a gent vinguda de fora del país. Aquests estrangers són els *Catapilas* que apareixen el títol, perquè la seva eficàcia en l'explotació agrícola recorda els famosos tractors i la maquinària Caterpillar. La disputa per la propietat de la terra, quan arriba la crisi econòmica, començarà a enverinar la convivència, com així ha passat a Costa d'Ivori en l'última dècada. Amb humor i to sarcàstic, Venance Konan retrata un poble on la vida diària —els casaments, els funerals, les reunions per veure el futbol, la cervesa al bar— es va contaminant progressivament per la dinàmica

política entre el partit del govern i l'oposició.

Les Catapilas, ces ingrats és la segona novel·la on Venance Konan explora el que ell anomena "la qüestió de l'estranger" utilitzant el mateix entorn i els mateixos personatges (l'anterior, *Robert et les Catapilas*, es va publicar el 2005). Ferm partidari de la convivència, l'escriptor ens recorda que tots, a l'Àfrica o on sigui, som estrangers alguna vegada. I que el drama, en el cas del seu país, és que no es treguin lliçons de les crisis passades i que els polítics continuïn manipulant la identitat en benefici propi.

C.C.

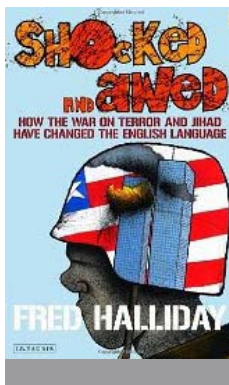
Peacebuilding

Elisabeth Porter. *Peacebuilding. Women in International Relations*. Nova York: Routledge, 2007.

L'autora argumenta que la construcció de pau es pot entendre de manera més àmplia de com s'ha fet habitualment a les Nacions Unides. Amb aquest llibre pretén clarificar algunes idees i pràctiques clau en la construcció de pau, entenent-la de manera àmplia com un conjunt de processos que tenen lloc de manera formal i informal durant les situacions de preconflicte, conflicte i postconflicte. Des d'aquest punt de vista, les activitats de les dones en els conflictes i en les societats en transició es poden valorar com contribucions a la construcció d'una pau sostenible amb justícia. Tot i que Porter argumenta que la construcció de pau és rellevant per a homes i dones, opta per subratllar les experiències femenines de construcció de pau en diferents contextos internacionals, extraient-ne lliçons que es poden aprendre de les bones pràctiques de construcció de pau situades al voltant de la RCS 1325 sobre Dones, Pau i Seguretat.

L'autora construeix el seu argument integrant des del punt de vista teòric els estudis sobre pau i conflictes, les relacions internacionals, la teoria política i l'ètica feminista, per concloure que la inclusió de les dones en la presa de decisions en les societats en transició significa treballar seriosament per la justícia de gènere, la igualtat, el drets humans de les dones i la reconstrucció de les relacions en les societats desmilitaritzades. La construcció de pau ha de ser vertaderament inclusiva de dones i homes en tots els aspectes de la vida per tal que la reconciliació sigui quelcom més que un eslògan.

E.G.

Shocked and Awed

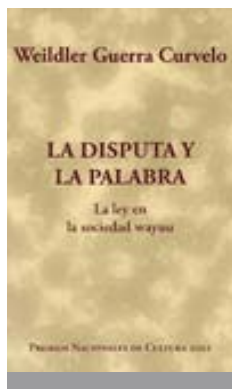
Fred Halliday. *Shocked and Awed: How the War on Terror and Jihad have Changed the English Language*. Tauris, 2010.

Fred Halliday, professor emèrit de Relacions Internacionals a la London School i professor ICREA a l'IBEI (Institut d'Estudis Internacionals de Barcelona), ens deixà el mes d'abril de 2010. Els amics, col·legues i alumnes d'arreu del món han escrit molt (vegeu *opendemocracy*) sobre les seves aportacions humanes i intel·lectuals: vint llibres escrits, coneixement de deu llengües, gust per la docència i per la tertúlia, afabilitat, inconformisme analític i capacitat crítica, i aposta per la recerca compromesa.

Shocked and Awed. How the war on the terror and jihad have changed the english language, Londres: Tauris, 2010) és un llibre pòstum, lliurat abans de la seva mort, una valuosa contribució a la comprensió, en forma de diccionari, en 12 capítols (que van des dels serveis d'informació nord-americans a partir de l'11 de setembre fins als eufemisme de guerra, com ara "danys col·laterals", passant per la jihad, Israel i Palestina o l'ús de la forma verbal passiva *exculpatoria*). Una magnífica

obra que reuneix recerca i recull de fets (fets de parla, expressions realment usades i recopilades durant set anys), una anàlisi contextual acurada de les expressions i un marc teòric i interpretatiu especialment curós. Concretament, com ell mateix diu a la seva introducció, és un estudi sobre la relació entre poder i paraules, sobre l'ús del llenguatge per intentar controlar els esdeveniments i els fets, un estudi sobre l'ordre i el desordre de les paraules. Per dir-ho literalment, "que aquells que miren de controlar els esdeveniments, les persones i les ments també miren de controlar el llenguatge és un tòpic ben conegut en la política moderna i també en les grans religions del món". L'interessant i el que mostra el llibre és que l'intent de controlar tot això, amb el mateix grau de fracàs, també el practiquen aquells que s'oposen als estats que ho fan. Un gran llibre, que fa un cop més palès quant seguim enyorant Fred. Gràcies per aquest regal que, crec, no serà el darrer. Afanyeu-vos a llegir-lo i a gaudir tot aprenent.

R. G.

La disputa y la palabra

Weidler Guerra Curvelo. *La disputa y la palabra. La ley en la sociedad Wayuu*. Bogotá: Ministerio de Cultura, 2002.

Per als *wayuu*, poble indígena de Colòmbia i Veneçuela, les desavinences entre individus o grups humans no són necessàriament fenòmens indesitjats o símptomes d'una patologia social. Al contrari, són considerats com a esdeveniments recurrents i inherents a la vida en comunitat, i el procés de resolució de conflictes és percebut com a una oportunitat de millorar les relacions socials. Aquest procés es fa a través dels *palabrer*s o *pütchipú'ü*, especialistes en la solució de disputes a través de la paraula.

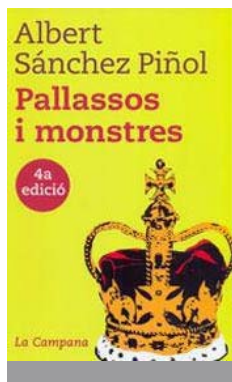
L'autor explica com, amb una retòrica eficaç, els *palabrer*s aconseguen mantenir una harmonia social sense la necessitat de recórrer a la intervenció policial, l'ús de la força o altres mecanismes coercitius. Recalca com la justícia *wayuu* és més una justícia restaurativa que punitiva. El llibre també aborda la convivència i les tensions entre aquest sistema tradicional de resolució de disputes i l'aplicació de la legislació nacional.

El sistema normatiu *wayuu* ha estat declarat recentment Patrimoni Immaterial de la Humanitat per la UNESCO. L'ICIP s'ha interessat per aquesta temàtica, i el passat 26 de novembre va organitzar una tertúlia amb Weidler Guerra i altres especialistes sobre pobles indígenes i resolució de conflictes.

L'autor, reconegut antropòleg colombià i exsecretari d'Afers Indígenes del departament de La Guajira, és també indígena *wayuu* i parent de *palabrer*s. A més de la qualitat dels seus estudis etnogràfics, el seu origen i el seu lligam amb la comunitat estudiada fa que la lectura del llibre sigui una referència per als i les expertes i despertri l'interès dels i les neòfites sobre aquesta qüestió.

L'obra *La disputa y la palabra. La ley en la sociedad Wayuu* està disponible al Centre de Documentació de l'ICIP.

S.P.

Pallastos i monstres

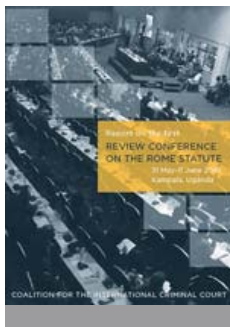
Albert Sánchez Piñol. *Pallastos i monstres*. Barcelona: La Campana, 2000. 4a edició.

Conegut més per la vessant literària del seu autor, l'assaig antropològic que aquí ressenyem mostra la cara més negra (usat aquí l'adjectiu amb una ironia tragicòmica) de vuit personatges que no mereixen passar a la història però que cal conèixer. I ho fa amb tanta mestria narrativa que de vegades et sents culpable de gaudir de la seva lectura. Perquè gaudeixes mentre aprens sobre el deteriorament de la situació a l'Àfrica de la descolonització i sobre les seves responsabilitats, que també ens afecten. Aquí és on la denúncia del llibre és més concreta. Un exemple: abans de la colonització, no es coneixia la fam a l'Àfrica amb l'escala amb què la coneixem avui.

Pallastos i monstres és un llibre que, malauradament, no caduca. *Els pallastres* (perquè aquests dictadors són tots ells les dues coses) retratats per Albert Sánchez Piñol eren i són reals. I potser per això la vessant tràgica de l'obra és molt més important que no pas la còmica que, també és veritat, en facilita la lectura. Una comicitat que agraeixes amb un somriure mentre la ràbia se t'encomana per tot el cos a mesura que vas aprenent sobre crueltat extrema, els despropòsits surrealistes i la incompetència disfressada de por i de poca cultura. Tot adobat amb l'aquiescència, el suport o fins i tot els desitjos dels països de l'anomenat primer món, interessats a salvaguardar uns interessos econòmics i geoestratègics que beneficien uns pocs, mentre el discurs de defensa de les llibertats democràtiques i els drets humans es va difuminant en el temps.

Potser de la lectura et queda un regust massa negatiu i massa pessimista del continent africà, potser s'hauria de complementar amb altres visions, amb altres realitats. Perquè la ciència política fa temps que afirma que un dictador no perviu en el temps si no compta amb el suport d'una bona part de la població. Si això és així, seria interessant saber quins aspectes positius es desprenien de l'acció de govern (per dir-ho d'alguna manera) d'aquests *pallastres* que passaven el temps torturant i massacrant les seves poblacions. En tot cas, en un exercici de memòria històrica fascinant i imprescindible, l'autor ens recorda que, no molt lluny d'aquí (ni en el temps ni en l'espai), dictadors cruels i mediocres van instaurar regnes del terror amb la complicitat de tots. Tornarà a passar?

J.A.

Report on the first Review Conference on the Rome Statute

http://www.iccnw.org/documents/RC_Report_finalweb.pdf

La Coalició per a la Cort Penal Internacional publica el seu informe sobre la Conferència de Revisió de l'Estatut de Roma

Entre el 31 de maig i l'11 de juny de 2010 va tenir lloc a Kampala (Uganda) la primera Conferència de Revisió de l'Estatut de Roma, un esdeveniment cabdal en l'evolució de la justícia penal internacional.

Experts en justícia internacional de 115 governs, alts representants de les Nacions Unides i de tribunals penals internacionals especials o ad hoc, periodistes, acadèmics i més de 600 representants de prop de 150 ONG d'arreu del món es van donar cita per discutir sobre possibles esmenes

a l'Estatut de Roma i propostes per millorar el funcionament de la Cort Penal Internacional. Representants de l'ICIP també van ser-hi presents.

Cinc mesos més tard, la Coalició per a la Cort Penal Internacional, una plataforma integrada per més de 2.500 ONG de 150 països diferents, publica el seu Report on the first Review Conference on the Rome Statute per explicar-ne els propòsits i fer-ne balanç.

Tot i tractar qüestions força complexes, la coalició explica detalladament cada un dels punts tractats i acordats durant la conferència d'una forma sintètica i molt entenedora, fins i tot per als lectors i les lectores no juristes.

S. P.

ACTUALITAT

NOTÍCIES DE L'ICIP

Dèficits i reptes de l'arquitectura de pau i seguretat africana

Del 3 al 5 de novembre, les jornades "Pau, conflicte i seguretat a l'Àfrica", organitzades per l'ICIP amb la col·laboració de Casa Àfrica i el Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (CCCB), van reunir una dotzena d'experts europeus i del continent africà per debatre els reptes i les perspectives en aquest àmbit, coincidint amb el cinquantè aniversari de les independències. Amb l'assistència d'un centenar de persones, les jornades van abordar el paper de l'ONU en els processos de construcció de pau a l'Àfrica, la cooperació entre la Unió Europea i la Unió Africana, la viabilitat i el funcionament d'organitzacions regionals de seguretat com l'ECOWAS, el paper de les dones en la resolució de conflictes i la reconciliació, o els èxits i les limitacions de les polítiques de desmobilització i reintegració d'excombatents, sobretot a l'Àfrica occidental. Els ponents van coincidir que cal desconstruir la imatge monolítica i catastrofista d'Àfrica que ha prevalgut fins ara en la visió més clàssica del continent, l'*afropessimista*, i afrontar una nova manera d'abordar els conflictes que tingui en compte les seves causes estructurals –històriques, socioeconòmiques o identitàries–, desencadenats i acceleradors, així com invertir més esforços en la prevenció i la contenció.

Més informació sobre el seminari: <http://www.gencat.cat/icip/cat/noticies10.html>.

Moviments per la pau a Itàlia i Espanya: un intercanvi d'experiències

Per iniciativa de l'ICIP, militants del moviment pacifista d'Itàlia, Espanya i Catalunya es van trobar a Barcelona per compartir experiències, fer balanç dels avenços del moviment i analitzar perspectives de futur. Les jornades, convocades del 29 al 30 d'octubre sota el títol "La pau en moviment. Les experiències del moviment per la pau a Itàlia i Espanya", van reunir figures molt conegudes del pacifisme europeu, com la periodista **Giuliana Sgrena**, l'històric objector de consciència italià **Giuliano Pontara** o la periodista, escriptora i activista italiana **Luciana Castellina**, històrica militant del Partit Comunista Italià, que va ser editora del diari *Il Manifesto*, diputada i eurodiputada. Tot i que les jornades es van fer a porta tancada, Castellina va compartir les seves experiències durant una tertúlia col·loqui que es va fer el 28 d'octubre a

la seu de l'ICIP, i on recordava les friccions inicials entre comunisme i pacifisme i com l'amenaça nuclear va contribuir a incrementar l'activisme. A la tertúlia, moderada per la directora de l'ICIP, Tica Font, van participar també Francesc Tubau, un dels impulsors de la plataforma Aturem la Guerra, i Pepe Beúnza, el primer objector de l'Estat espanyol.

Més informació sobre la tertúlia: <http://www.gencat.cat/icip/cat/noticies9.html>.

“Vida diària a Kabul”, un nou projecte multimèdia d'Alberto Arce i l'ICIP

El guardonat periodista freelance Alberto Arce (n. 1976) documenta, en aquest projecte, petits fragments de la vida diària de la capital afganesa, nou anys després de l'inici de la guerra contra els talibans. La sèrie, elaborada en col·laboració amb el fotògraf Ricardo García Vilanova, la componen nou reportatges multimèdia que integren vídeo, text i imatges, i és fruit d'un viatge que Arce va fer a l'Afganistan durant els mesos de juny i juliol. Cada setmana s'estrena i es penja un nou reportatge, en col·laboració amb la web de periodisme social “Periodismo humano”. La sèrie s'ha elaborat en quatre idiomes: català, castellà, anglès i francès. L'ICIP ha finançat íntegrament aquesta producció, amb l'objectiu de mostrar com els conflictes armats actuals afecten la població civil.

<http://vidaenkabul.periodismohumano.com/cat/>.

<http://vidaenkabul.periodismohumano.com/>

<http://vidaenkabul.periodismohumano.com/en/>

<http://www.vidaenkabul.periodismohumano.com/fr/>

Prop de cinquanta sol·licituds per als ajuts i beques de recerca

La convocatòria de beques de formació i recerca de personal investigador novell per al 2011 ha rebut 35 sol·licituds vàlides: 14 de la UAB, 11 de la UB, 4 de la URV, 3 de la UPF, 3 de la UPC i 1 de la UdLl. A aquest programa de beques, finançat per l'ICIP i gestionat des de l'AGAUR, s'hi destinen anualment 100 mil euros. Els destinataris són investigadors novells que estiguin cursant un màster i que vulguin tirar endavant un projecte de doctorat emmarcat en els temes d'interès de l'ICIP. Per la seva banda, el programa d'ajuts a treballs de recerca en l'àmbit de la pau, destinats a projectes concrets, ha rebut en la seva convocatòria 2011 un total de 12 sol·licituds.

Durant el mes de desembre es farà pública la resolució de les comissions de selecció.

Noves publicacions: Working Papers, relatories i llibres

“La OEA y la promoción de la democracia en las Américas: un objetivo en construcción”, de Neus Ramis, és el títol del setè *Working Paper* publicat aquest any per l'ICIP. El treball constata que, des del final de la guerra freda, la democràcia s'ha convertit en un dels objectius essencials del projecte d'integració hemisfèrica de les Amèriques, però defensa que aquest objectiu encara està en construcció pel que fa a l'acció. De moment, el document està disponible en castellà:

http://www.gencat.cat/icip/pdf/WP10_7_CAST.pdf.

Coincidint amb la segona volta de les eleccions presidencials a Costa d'Ivori, l'ICIP ha publicat la relatoria on es recull el seminari “Conditions pour la consolidation de la paix en Côte d'Ivoire”, que es va celebrar a la capital econòmica del país, Abidjan, a finals de setembre. El seminari el va organitzar l'ICIP en col·laboració amb la Universitat de Bouaké i el CERAP (Centre de Recherche et Action sur la Paix). Document disponible a:

http://www.gencat.cat/icip/pdf/relatoria_costadivori.pdf.

L'ICIP ha publicat el llibre on es recull tot el material generat durant la primera sessió del Tribunal Russell per Palestina, que es va fer a Barcelona al mes de març. A la primera part s'inclou el document que va preparar el comitè d'experts del Tribunal Russell de Catalunya i Espanya, i que va servir perquè el tribunal disposés dels antecedents necessaris per dictar sentència. En una segona part es recullen els testimonis de tots els experts que es van presentar durant la sessió, la qual cosa permet conèixer en detall el que va passar a Barcelona i entendre millor el funcionament del TRP. A la tercera part hi figuren les conclusions del Tribunal Russell sobre Palestina a la sessió de Barcelona. Es tracta d'unes conclusions preliminars que s'afegiran a les de la resta de sessions que tindran lloc a Londres i Nova York, i que culminaran amb les conclusions finals que es faran públiques a la sessió a Sud-àfrica, al setembre de 2011. Finalment, s'hi inclouen una sèrie d'annexos que afegeixen informació d'utilitat sobre la sessió de Barcelona. Document disponible a:

http://www.gencat.cat/icip/pdf/document_russell_tribunal.pdf.

El tercer volum de la col·lecció “ICIP Documents” ja està disponible en versió impresa (castellà) i digital (castellà i anglès).

"Measuring peace. Initiatives, limitations and proposals//Midiendo la paz. Iniciativas, limitaciones y propuestas" recull la relatoria i les conclusions de les jornades que sota aquest títol es van fer al març a Barcelona.

PDF (castellà): http://www.gencat.cat/icip/pdf/icip_documento_1_03a_2010.pdf.

PDF (anglès): http://www.gencat.cat/icip/pdf/icip_documento_1_03_2010.pdf.

L'ICIP al Fòrum 2010 de Santiago de Compostela

L'ICIP participa al Fòrum Mundial d'Educació, que se celebrarà del 10 al 13 de desembre en el marc del Fòrum 2010 de Santiago. El fòrum se centra en l'àmbit de l'educació, la investigació i la cultura de pau. L'ICIP ha assumit l'organització de dos tallers. Al primer, amb el títol "És possible mesurar la pau?", hi intervindran la directora de l'ICIP, Tica Font, i el president de l'Institut, Rafael Grasa, a més de membres de l'Escola de Cultura de la Pau, el Centre d'Estudis per la Pau Josep Maria Delàs i l'Institut de la Pau i els Conflictes de la Universitat de Granada. El taller presentarà la metodologia i l'estudi "Cap a un índex de pau", i analitzarà les limitacions polítiques, ètiques i metodològiques que implica intentar mesurar-la. El segon taller, conduït per la responsable de formació i difusió de l'ICIP, Elena Grau, i el fotògraf, comunicador i col·laborador de l'Institut Dani Lagartofernández, presentarà propostes de comunicació de pau en format no convencional. L'ICIP col·labora, a més, en un taller organitzat per AIPAZ sota el títol "Viejos y nuevos temas en la investigación y la educación por la paz". Finalment, el president de l'ICIP intervindrà al plenari internacional de recerca sobre la pau.

Més informació sobre el Fòrum: http://www.foro2010.org/index.php?option=com_content&view=section&layout=blog&id=8&Itemid=101&lang=es.

Presentació del nou llibre de Rafael Grasa, un balanç de la investigació per la pau

Cinquanta anys d'evolució de la investigació per la pau. Tendències i propostes per observar, investigar i actuar és el títol del nou llibre del professor de Relacions Internacionals de la UAB i president de l'ICIP, Rafael Grasa. El llibre, publicat a la col·lecció "Recerca X Pau" que edita l'Oficina de Promoció de la Pau i dels Drets Humans de la Generalitat, es presentarà el dia 15 de desembre a les 18 h a la seu social de l'ICIP (Gran Via, 658, Barcelona).

NOTÍCIES DEL MÓN

Costa d'Ivori celebra eleccions presidencials amb un clima molt tens

Vuit anys després de la rebel·lió armada que va fracturar el país africà, Costa d'Ivori ha celebrat finalment les primeres eleccions presidencials de l'última dècada. La segona volta va enfrontar Laurent Gbagbo, l'home que ha ocupat el poder durant aquests deu anys, i l'exprimer ministre i favorit de la població del nord, Alassane Ouattara.

Les eleccions, que s'havien ajornat sis vegades, eren un dels punts previstos als acords polítics que es van firmar a Ouagadougou l'any 2007, encaminats a afavorir la unitat. A més, estan considerades un pas important en el procés de pau per superar la inestabilitat política i social que arrossega Costa d'Ivori en els últims anys, segons es va constatar al seminari que l'ICIP va organitzar a la capital econòmica del país, Abidjan, a finals de setembre. Els observadors internacionals han certificat que les eleccions van ser, en conjunt, transparents.

El retard i la confusió en la proclamació dels resultats, però, han enterbolit el que constituïa una oportunitat única per avançar cap a la reconciliació. La victòria ha estat per al candidat opositor, Ouattara, amb un 54% dels vots, segons la Comissió Electoral Independent (CEI). La CEI, però, va fer públics els resultats massa tard, i això va intensificar la tensió i els enfrontaments entre els dos bàndols. L'última paraula la té la Cort Constitucional.

Ouattara acusa Gbagbo de voler confiscar el poder; els partidaris del president al·leguen que s'ha comès frau en quatre províncies del nord i han presentat recurs. La desconfiança agreuja la divisió que viu Costa d'Ivori des de l'any 2002, amb un sud lleialista i un nord controlat pels exrebels de les Forces Nouvelles.

Per seguir l'última hora de les presidencials de Costa d'Ivori:

http://www.abidjan.net/elections2010/index_2T.asp

Relatoria del seminari "Conditions pour la consolidation de la paix en Côte d'Ivoire", Abidjan, setembre de 2010:

http://www.gencat.cat/icip/pdf/relatoria_costadivori.pdf

Un pas endavant contra les desaparicions forçades

El proper 23 de desembre entrarà en vigor la Convenció Internacional per a la Protecció de Totes les Persones contra les Desaparicions Forçades, 30 dies després que l'Iraq es convertís en el 20è estat ratificant. Des de llavors, també l'ha ratificada el Brasil. De caràcter vinculant, s'espera que la Convenció contribueixi a posar fi a la impunitat que massa sovint acompanya un dels crims internacionals més greus i que més dolor causa, no solament a les seves víctimes directes, sinó també als seus familiars, al cercle d'amics i a la comunitat a la qual pertanyen.

El dret internacional avança cap a una més sòlida protecció dels drets humans. En el cas de les desaparicions forçades, la propera entrada en vigor de la convenció suposa, entre d'altres, un esperat reconeixement de la gravetat d'aquest crim, una codificació de les responsabilitats que recauen sobre els estats i una necessària atenció als drets de les seves víctimes, directes i indirectes.

Espanya és un dels 21 estats que formen part de la convenció, juntament amb Albània, Alemanya, l'Argentina, Bolívia, Brasil, Burkina Faso, Cuba, Equador, França, Hondures, l'Iraq, el Japó, el Kazakhstan, Mali, Mèxic, Nigèria, Paraguai, Senegal, l'Uruguai i Xile.

Més informació:

Alt Comissionat de les Nacions Unides Pels Drets Humans
International Coalition Against Enforced Disappearances

Estrenyent el setge contra Al-Bashir

Sobre el president sudanès Omar Hassan Ahmad Al-Bashir recau una ordre de detenció de la Cort Penal Internacional (CPI) per crims contra la humanitat i crims de guerra, i una altra per tres càrrecs de genocidi.

Malgrat la gravetat de les acusacions que pesen contra ell i el principi de cooperació amb la CPI que hauria de lligar tots els estats que formen part de l'Estatut de Roma, sembla que Al-Bashir compta amb la voluntat d'homòlegs africans d'encobrir-lo. La Unió Africana (UA) ha adoptat un parell de resolucions instant els estats a no cooperar en la detenció del president sudanès, i en els últims mesos Al-Bashir ha pogut viatjar lliurement i amb els honors que típicament pertoquen als caps d'estat a països com el Txad o Kenya.

Tanmateix, alguns indicis esperançadors semblen apuntar que cada cop compta amb menys còmplices fora del seu país i que no és benvingut en tot el continent africà. Botswana i Sud-àfrica ja han expressat la seva ferma intenció de col·laborar amb la Cort per a la seva detenció. Hi ha com a mínim un altre país africà on el president sudanès sembla que també s'ho pensi dos cops abans d'anar-hi. Efectivament, malgrat ser-hi inicialment convidat, Al-Bashir no va assistir finalment a la celebració del cinquantè aniversari de la independència de la República Centreafricana, que es van celebrar a Bangui l'1 de desembre. Tampoc se l'espera a la cimera entre la Unió Europea i la UA que tindrà lloc a Líbia aquest mes. Segons diverses fonts, les autoritats líbies han retirat la invitació que li van enviar aquest estiu i li han demanat que no hi participés per evitar problemes diplomàtics amb els representants de la Unió Europea.

Més informació:

Coalició per a la Cort Penal Internacional

Rafael Grasa, President de l'ICIP
Tica Font, Directora de l'ICIP
Elena Grau, Coordinadora del número
Guifré Miquel, Coordinador de la revista electrònica
Disseny/Maquetació: ComCom

Han participat en aquest número:
Pablo Aguiar, Javier Alcalde, Nekane Altzelai, Júlia Boada, Renata Capella Soler, Cèlia Cernadas, Rafael Grasa, Elena Grau, Venance Konan, Carmen Magallón Portolés, Oscar Mateos, Manuela Mesa, Guifré Miquel, Sabina Puig, Olga Amparo Sánchez Gómez, María Villellas Ariño.